روزنامهٔ رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل : متن قوانین - تصویبنامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی -
اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بخش نامه ها - آگهی های رسمی وقانونی سؤالات

سال پنجم - شماره ۱۲۶۰ | مدیر : سید محمد هاشمی | ۵ شنبه ۲۶ خردادماه ۱۳۲۸

صفحه ۴۴۱۴

دورهٔ پانزدهم قانونگذاری

شمارهٔ مسلسل ۱۷۱۶

مذاکرات مجلس

جلسه ۱۷۳

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز سه شنبه ۲۴ خرداد ماه ۱۳۲۸

فهرست مطالب :

۱ — تصویب صورت مشروح مجلس.
۲ — نطق قبل از دستور آقایان : حاذقی - اردلان - یمین اسفندیاری - کشاورز صدر
۳ — بقیه مذاکره در گزارش کمیسیون کشور راجع باصلاح قانون انتخابات
۴ — تقدیم یك فقره لایحه راجع بمحاکم نظامی از طرف معاون وزارت دادگستری
۵ - بقیه مذاکره دراصلاح قانون انتخابات
۶ - موقع جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس دوساعت وچهل دقیقه قبل ازظهر بریاست آقای امیر حسین ایلخان ظفر بختیار (نایب رئیس) تشکیل گردید

۱ - تصویب صورت مشروح مجلس

نایب رئیس - اگر راجع بصورت جلسه گذشته نظری هست؟ آقایان بفرمایند . (امیر تیمور - بنده عرض دارم) بفرمائید .

امیر تیمور — اشکالات و اعتراضات بنده بصورت جلسه گذشته بسیار است ولی بالفعل باختصار اکتفا میکنم ودوموضوع را تذکر میدهم یك موضوع اینست که بطوریکه در جلسه قبل بنده بعرض مقام ریاست رساندم متأسفانه دریکی دو مورد که اخذ رأی شد در تشخیص اکثریت و عدم اکثریت باعتقاد بنده برای مقام ریاست اشتباهی ایجاد شده وباتذکری هم که دادم مقام ریاست توجه باین موضوع نفرمودند و موضوع دیگری هم که لازم است بعرض برسانم پیشنهاد خود بنده بود . پیشنهاد بنده را مقام ریاست بعنوان اینکه این پیشنهاد مشابه با پیشنهاد دیگری است قرائت نفرمودند در صورتیکه پیشنهاد بنده از حیث عبارت و ازحیث اسلوب و ازحیث مطلب باآن پیشنهاد بکلی فرق داشت ومغایر ومتمایز بود وپیشنهاد مشابهی نبود که قرائت نشود . حقی است که ازبنده سلب شده است .

نایب رئیس - راجع بتشخیص اکثریت چنانچه درجلسه قبل هم بآقای نماینده محترم تذکر داده شد با تشخیص آقایان منشیها عدهٔ درحدود نودوچند نفر بود وچندین مرتبه شماره شد وچهل نفر بیشتر رأی ندادند پس تصدیق بفرمائید که قصدی نیست واگر اکثریتی بود گفته خواهد شد که اکثریت است (صحیح است) و راجع بآئیننامه جدید هم آقایان دقت فرموده اند که پیشنهاد های مشابه را نمیشود خواند و پیشنهادی که جامعتر است بآن رأی گرفته میشود . اگر در عبارت هم اختلافی باشد وقتی که مطلب یکی شد یك «و او» یا یك «یا» یك پیشنهاد را تغییر نمیدهد آقای حاذقی فرمایشی دارید؟ بفرمائید.

حاذقی — در جلسه گذشته بنده تذکری دادم که اشتباهاً این عرض بنده تحریف شده است . من عرض کردم که در ماده ۲۰۳ نظامنامه مجلس بایستی آقای رئیس دارالانشاء هم جزء اسامی رؤسای مجلس که میتوانند درجلسه حضور بهم رسانند ذکر شده باشد که همان رئیس دبیرخانه باشد . این از قلم افتاده و اعضاء کمیسیون آئیننامه هم تأیید کرده اند اینجا نوشته اند «باید» بفرمائید اصلاح شود .

نایب رئیس - اصلاح میشود چون آئیننامه مجلس آلان بطور آزمایش است . آقای دکتر عبده .

دکتر عبده — بنده پیشنهادی کرده بودم دائر باینکه دولت بهیچوجه نمیتواند انتخابات محلی را توقیف کند یا بعهده تعویق بیندازد . بعد از دادن توضیحات وشنیدن جواب بنده عرض کردم که فعلا پیشنهاد را پس میگیرم ومنظور من این بود که با سایر رفقای پارلمانی تماس بگیرم و ببینم که آیا موافقینی برای این امر هست یانه؟ خوشبختانه یکعده ای بمن ملامت کردند که چرا پیشنهاد خودت را پس گرفتی از اینجهت پیشنهاد را تجدید کردم و عدهٔ زیادی از رفقا این پیشنهاد را امضا کردند خواستم از موقع استفاده کنم واین موضوع را بعرض برسانم .

نایب رئیس — این هیچ مربوط بصورت جلسه نبود . آقای دکتر بقائی .

دکتر بقائی — در طی جلسه ۱۹ خرداد در جواب جناب آقای دکتر اقبال وزیر محترم کشور

روزنامهٔ یومیه

فهرست مندرجات

صورت مشروح مذاکرات صدو هفتاد وسومین جلسه دوره پانزدهم — ازصفحه ۱ تا ۱۴
۲ - آگهی های رسمی — « ۱۵

* عین مذاکرات مشروح یکصد وهفتاد وسومین جلسه از پانزدهمین دوره قانگذاری
اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

بنده عرض کرده بودم که در روزنامه رسمی و در روزنامه‌های ملی پایتخت دوجای آن غلط چاپ شده و چون اینجانب علاقمند بتصحیح این‌دو غلط‌هستم‌عرض میکنم ، اول اینکه درآغاز عرایض خودم‌دریك‌جائی عرض کرده بودم جناب‌آقای دکترمنوچهر خان‌اقبال وزیر هوشمند ورزین کشور ، رزین از ریشه رزانت است و مترادفست باهوشمند متأسفانه درهمه‌جا وزین که ازمشتقات وزن است گذاشته شده است بنده برای اینکه وسواس دارم‌که خدای نکرده صفت وزین در خاطرشریف آقای وزیر کشور توهم و سوء تفاهمی ایجاد کندکه بنده‌خواسته باشم با لحن « ایرنی » و سخریه با ایشان‌صحبت کرده‌باشم درهرحال‌اینجانب خالصاً ومخلصاً نظرم ذکردو کلمه هوشمند رزین بوده نه وزین وخواستم ایندو کلمه اصلاح بشود و اما در قسمت دیگر نوشته شده است اگر این تکذیبهای بی اساس کار خوبی است وعقل‌سلیم راقانع میکند بنده‌با کمال‌صراحت‌تکذیب‌میکنم الی‌آخردرصورتیکه عرضی که‌بنده کرده بودم‌این‌بود که اگراین‌تکذیبهای مفید وبی‌اساس کار خوبیست‌وعقل سلیم‌را قانع میکند بنده با کمال صراحت از طرف خود دولت تکذیب رسمی وجدی‌آقای دکتر اقبال را رسماًوجداً تکذیب میکنم تابدانند تکذیب حقیقی کدام است و تکذیب چه مزه ای دارد ؟ بنده علاقمندم که این‌دو موضوع اصلاح بشود .

نایب‌رئیس - اگر آقایان اجازه بدهند فقط راجع بجلسات قبل تذکر داده شود نه چهار پنج جلسه قبل چون این صورت جلسه که نوشته شده‌است برای اینست که‌اگردرجلسه‌قبل‌ایرادی هست تذکر بفرمائید .

دکتربقائی - اول جلسه که فرصت خواندن صورت جلسه رانمیکنیم‌جناب‌آقای‌رئیس‌وقتی‌وارداینجا میشویم صورت جلسه را دست ما میدهند این رابابد توجه بفرمائید .

نایب‌رئیس - آقای مشایخی .

مشایخی - بنده درجلسه قبل پیشنهادی کرده بودم درماده چهار وآن این بود که انجمنهای فرعی بانظارت انجمنهای اصلی آراء صندوقها را قرائت بکنند وانجمن فرعی خودش آراء را قرائت کندو انجمن اصلی فقط تشخیص بدهد برای اینکه بهانه مخدوش بودن یك صندوق یایك موضوعات دیگری انجمن اصلی نتواند از قرائت آراء آن صندوق خود داری کند ودر اطراف این موضوع توضیحاتی دارم ودلایلی‌هم ذکر کردم در اطراف این موضوع بعد جناب آقای ملك‌مدنی‌هم دراطراف این‌موضوع بعنوان مخالف توضیحاتی‌دادند وتأیید کردنداظهارات بنده را مبنی براین موضوع که تا اینموقع هم کار باین منوال بوده و انجمنهای فرعی آراء را قرائت میکردند وانجمن اصلی نمیتواند بعذر مخدوش بودن یا معاذیر دیگری آراء یك صندوق را باطل کند . باتوجه بتوضیحات ایشان نظریات ایشان هم همان نظری بود که بنده عرض کردم‌واگر رأی‌باین‌پیشنهاد گرفته شد وتصویب نشد نباید تصور کرد که مجلس شورایملی هم خلاف این نظر را داشته است زیرا توضیحات آقای ملك مدنی‌هم مؤید اظهارات بنده بوده است .

نایب رئیس — دیگر نسبت بصورت جلسه گذشته نظری نیست ؟ (گفته شد — خیر) صورت مجلس جلسه گذشته تصویب شد . چند نفر از آقایان تقاضای‌نطق قبل ازدستور کرده‌اند البته‌بسته برأی مجلس است .

نورالدین امامی - دستور .

اردلان - مطابق نظامنامه میتوانند اجازه بگیرند .

نایب رئیس — چون این قانون انتخابات در دستوراست‌ممکن است خود آقایان صرف نظر بفرمایند .

نورالدین امامی - بنده اخطار نظامنامه ای دارم .

نایب‌رئیس - بفرمائید .

نورالدین امامی — همان ماده آئین نامه که اجازه داده نطق قبل ازدستور بشود نوشته‌است مشروط براینکه کارهای فوری و لازم باشد اینجا آقایان‌اجازه نطق‌قبل‌از دستورمیگیرند و هر جلسه یکساعت می آیند این جا پروپاگانـد و تبلیغات انتخاباتی میکنند. ماهم میتوانیم هرروز اول آفتاب بیائیم اینجا اسم بنویسیم ولی‌همان مادهٔ آئین نامه‌را توجه بفرمائید واگر کار فوری فوتی باشد اجازه بدهید .

نایب رئیس - در آئین نامه همانطور که فرمودند هیچ چیزی هست ولی‌درعین حال‌هم اجازه داده شده است بآقایان نمایندگان‌محترم که صحبت بکنند ولی‌این بسته‌است برأی مجلس. آقای حاذقی بفرمائید.

۲ - نطق قبل از دستور

حاذقی - بعکس نظر نماینده محترم مطالبی که‌بنده میخواهم بعرض‌برسانم عرایضی است که‌مورد توجه آقایان نمایندگان بوده‌است که‌هر کدام بطور خیلی خلاصه و اختصار عرض میشود وهیچ مربوط بانتخابات هم نیست .موضوع اول همانطور که در جلسه‌های گذشته هم‌تذکر داده شد موضوع عملی کردن‌مستمری‌خانوادهٔ‌مرحوم‌علامه‌قزوینی‌است(یك‌نفر ازنمایندگان- آنکه صحبت شد)صحبت شده‌اماصحبت بااقدام وعمل دوتااست حالا خواستم بنده در اینجا راه‌حلی که‌پیشنهاد شده‌است بعرض دولت برسد که توجه بکند دراین بودجه‌ای که‌میآید بمجلس نسبت بورثه مرحوم علامهٔ قزوینی در اصل بودجه برقراری مستمری‌رامقرر بفرمائید که‌محتاج بیك‌قانون‌جداگانه نباشد (صحیح‌است) همانطور هم‌مکاتباتی شده است با مجلس و دبیر خانه مجلس برای مرحوم علی اکبر حسابی که یکی از کارمندان عالیرتبه دولت بوده‌وبفرنگستان‌رفت‌برای‌معالجه‌وفوت کرد وبطوریکه گواهی داده‌اند مردشریف ووظیفه‌شناسی هم بوده‌و مشمول مستمری هم نمیشود وورثه‌اش برای او هم تقاضا کرده‌اند آنچه که‌قانون اجازه‌میدهد که‌برای ورثه‌اش مستمری تعیین کنند ویکی هم‌آقای‌نصرالله اردلان است که یکی‌از کارمندان صحیح ثبت اسناد بوده وماخواهش میکنیم که‌دولت مقرری این‌سه‌نفر رادر بودجه منظوربدارد .موضوع دیگر تلگرافهای عدیده‌ای بوده که از ولایات رسیده راجع بوضع خراب قندوشکر وتوزیعش درمملکت .یك‌جلسه‌دیگر هم‌عرض شدآقای وزیردارائی هم‌فرمودند که‌اصلاح بکند ولی هنوز اصلاح نشده واینموضوع باعث سوء استفادهٔ عده‌زیادی از صاحبان قند وشکر آزاد شده است که‌از مردم بقیمت زیادتر میگیرند درحالی که درانبارهای دولت همانطور که رسیدگی شد مقدار کافی برای تاآخر سال قندوشکر موجود است که برای تاآخرسال مردم کافی است وفقط باید دولت دارای یك‌عرضه ویك لیاقتی باشد که‌بتواند محصول کارخانه‌های‌داخلی واجناس وارداتی از خارج را در دسترس مردم بگذارد که‌مردم هم‌ازاین مضیقه نجات پیدا کنندوسوءظن‌مردم هم‌ازدستگاه‌دولتی که‌میگویند تبانی میکند باگرانفروشها رفع بشود ، موضوع‌سوم راجع بتصمیمی بود که در کمیسیون بودجه راجع به تقلیل بودجه گرفته شده است نظر کمیسیون نظر بسیار صحیحی‌بود ولی درخارج اغلب سوء تعبیرشده بطوریکه رؤسای حسابداریها از کار های ضروری دولت جلوگیری کرده‌اند وحتی برای نمونه‌میخواهم عرض کنم که بنگاه آبیاری برای یکی از شرکت های آبیاری میخواست درحدود ده دوازده تن سیم برای سیمکشی برق‌وآبیاری خریداری بکند رئیس حسابداری گفته بود که‌چون این سیم جزو اثاثیه حساب‌میشود وخرید اثاثیه هم ممنوع است بنابراین نمیشود در صورتیکه همه میدانند که سیم و وسائل روشنائی هیچوقت جزو اثاثیه حساب نمیشود (صحیح است) و همینطور راجع بآموزشگاهها کمیسیون بودجه گفت که بودجه را تقلیل بدهیم درچیز های‌غیر ضروری امانه اینکه مثلا مدرسه فنی پست‌وتلگراف را که آقایان میدانند که خرجی برای دولت ندارد و یکعده از همان متخصصین پست و تلگراف تدریس میکنند وسالی در حدود پنجاه شصت نفر تلگرافچی بیسیم و مرس تهیه میکند حالا میگویند مدرسه پست و تلگراف یا مدارس مشابه او را هم تعطیل کنیم . ما احتیاج بمدارس داریم . در مملکتی که هشتصد میلیون تومان بودجه صرف‌حقوق و کارهای زائد میشود بچه مناسبت ما چندتا مدرسه را درش را ببندیم که میخواهیم بودجه مملکتی را تقلیل بدهیم . ما با اینکار موافق نیستیم باید آموزشگاه پست وتلگراف وامثال آن در مملکت باشد وماهم لازم‌داریم‌برای‌اینکه اینهامورداحتیاج‌هستندو الاباید پس‌فردامتخصص‌تلگراف‌مرس‌را هم ازاروپا استخدام کنیم (صحیح‌است) موضوع دیگرموضوع فوق‌العاده رؤسای‌فرهنك‌بودتلگرافات زیادی‌رسیده‌ازآنجمله از فارس تلگراف رسیده بود که اعتبارات اضافی که باید در اختیار فرهنك و رؤسای فرهنك بگذارند نگذاشته‌اند وحتی رئیس فرهنك فارس هم تلگراف کرده بود که‌من حاضر نیستم با این ترتیب‌درمحل بمانم از دولت خواهش میشود که باین‌مسائل توجه کند که نقض غرض نشودو موجب‌اختلال‌دستگاههای فرهنگی مملکت نشود و این موضوع روی یك تلگرافی بود که از فارس شده بود و تقاضا کرده بودند که‌وزیر فرهنك‌یك‌سفری‌بفارس برودو نسبت‌بنواقص فرهنگی آنجا و ازآنجمله‌تبدیل آموزشگاه بهداشت بدانشکده‌پزشکی اقدام کنداین‌عرایضی‌بود که‌بطور اختصار عرض شد .

نایب‌رئیس - آقای اردلان .

اردلان - بنده از لحاظ اهمیت‌موضوع‌وعلاقه خاصی که شخصاً دارم و این‌امررا در امور اجتماعی مملکت بسیار مؤثر میدانم اینست که‌هر وقت‌فرصتی

دست دهد این موضوع را بعرض مجلس برسانم و آنموضوع استقلال قضات است آقایان نمایندگان محترم مستحضرند که روزی که اختیاراتی برای کمیسیون دادگستری تصویب فرمودند بنده عرایضی در اینجا کردم و چندروزبعدجناب‌آقای‌دکترسجادی لایحه‌ای بنام استقلال قضات بمجلس شورای‌ملی‌تقدیم فرمودند . بنده آنرا مطالعه کردم البته در قسمتی از آنچه که لازم بود نوشته شده‌بوده ولی آن نکته اصلی که اصل ۸۲ متمم قانون اساسی است و تفسیری که از او شده بود درآنقسمت‌هیچ‌توجهی نشده بود بنده خواستم بعرض آقایان‌نمایندگان‌محترم برسانم که این موضوع استقلال قضات یك‌تأثیر تام و تمامی در پیشرفت امور برنامه هفت ساله و امور اقتصادی ما دارد و از لحاظ اینکه من همیشه راجع بمسائل اقتصادی و مالی علاقه بسیاری‌دارم و مطالعه میکنم میبینم که اگر اینموضوع در کمیسیون‌قوانین دادگستری تا فرصتی دارند و مجلس پانزدهم‌خاتمه پیدا نکرده توجهی باینموضوع بفرمایند یك خدمت بزرگی باین مملکت خواهند فرمود ملاحظه‌بفرمائید در ترازنامه‌ای که بانکملی ایران برای ماه‌فروردین منتشر کرده در حدود بیش از شش میلیارد‌ریال پول در دست مردم‌هست شش میلیارد ریال ششصدمیلیون تومان آنوقت ما می‌بینیم که در بازارتهران سود از قرار صدی بیست‌وپنج است‌وسی‌است(معتمدماوندی- صدی سی و پنج است آقا) این برای چیست ؟ برای اینستکه امنیت قضائی نیست وقتی امنیت قضائی‌نبوداین‌پولهادر گردش نمیماند. اشخاص‌اعتماد نمیکنند که‌پولشانرا بجریان بیندازندا‌ینست که‌فعالیت اقتصادی در کشور ما باین روز افتاده است . بنده ازآقایان اعضاء محترم‌کمیسیون دادگستری استدعا میکنم که توجه باین عرض بنده بفرمایند تا یك مملکتی استقلال قضات نداشته باشد تأمین قضائی نخواهد داشت و تأمین مالی هم نخواهد داشت‌وقتی تأمین مالی نداشت پولها در گردش نمی‌افتد و وضع اقتصادی مملکت روز بروز بدترمیشود . شما رجوع بفرمائید بقبل از شهریور ۱۳۲۰ در زمان سلطنت پهلوی مقدار پولی که در دست مردم بود شاید یك عشر این پولی بود که امروز در دست مردم است معهذا فعالیت اقتصادی درمملکت ما بیش از امروز بود . مقاطعه کاران را میدیدیم راهها ساخته میشد . پلها ساخته میشد جاده کناره ساخته شد و همه جور فعالیت اقتصادی بود . حالا تا این استقلال قضات را از بین بردند ، یك قاضی وقتی متزلزل بود طبعاً رأیش هم متزلزلست بنابراین بستگی مستقیم دارد امنیت مالی با منیت قضائی چون جناب آقای رئیس فرمودندبنده‌هم اطاعت میکنم‌و فقط از اعضاء محترم کمیسیون دادگستری استدعا میکنم راجع باین‌اصل ۸۲ متمم قانون اساسی که مینویسد تبدیل مأموریت حاکم محکمه عدلیه ممکن نمیشود مگر برضای‌خود او و این را بدون جهت تفسیر کردند و الان قضات مملکت مارا تغییر میدهند و نا امنی مالی در مملکت ایجاد میکنند اینرا توجهی بفرمایند یك وضع ثابتی بآن بدهند خواهید دید که وضع اقتصادی مملکت ما ازاین بهتر خواهد شد .

نایب‌رئیس- آقای یمین اسفندیاری .

یمین‌اسفندیاری- همکارمحترم‌من‌آقای‌امامی موافق‌نیستند‌بااینکه‌قبل‌ازدستورصحبتی‌بشود‌بنده‌تقاضا میکنم‌باینکه‌ایشان یك‌توجهی‌بفرمایندچون‌صرفاً‌قسمت قبل ازدستور مربوط بتظاهرراجع بانتخابات وانتخاب شدن نیست (صحیح است) یك مطالبی هم هست که باید‌گفته شود ودرهرجلسه‌ای اگر نیماساعت هم وقت بدهند بآقایانی که باید یك مطالبی را بعرض مجلس برسانند تصورمیکنم هم نظرایشان‌عملی میشودو هم اشخاصی که مطالبی دارند بعرض مجلس میرسانند عرض کنم که بنده ازآقای دکتر عبده خیلی متشکرم که وقتشان را بنده دادند اماا‌گرمواقعی اقتضابکند که راجع‌بآذربایجان صحبتی بکنیم اینجاگمان میکنم که بیمورد نباشد زیرا که بدبختیهائی که در زمان گذشته ودرموقع انقلابی که آنجا فراهم شد و آن دموکرات نما های خائن آن عملیات را در آنجا کردند هنوزهم ما درآن تأسف وتأثرهستیم و حالا هم راجع بیك نفری که با بنده سابقه ممتدی داشت ووقتی هم که بنده در مازندران مأموریت داشتم او تقریباً حاکم بابل بود این مرحوم سالار یحیی پور فرماندارمراغه بود که بدست‌این‌خائنین بدبخت‌بیچاره ازبین رفت و شهید شد (صحیح است - احسنت) و خانواده اش در نهایت زحمت هستند چون بنده از نزدیك اطلاع دارم وگمان میکنم آقایان‌نمایندگان آذربایجان هم ازوضعیت عائله اوبی اطلاع نباشند ، خانم سالار یك شرحی عرض کرده ، یك عریضه ای حضور اعلیحضرت ویك عریضه‌ای بریاست مجلس و همچنین بآقای نخست وزیرعرض کرده است که بنده بمقام ریاست تقدیم میکنم و امیدوارم یك توجهی بفرمایند که این عائله ازبدبختی وفشاریکه بدان‌وارد شده است با توجهی که درباره ایشان میشود ازاین عسرت خارج شوند

امامی‌خوئی-آقای وزیر کشوروعده‌فرمودند که قانونش را بیاورند

نایب رئیس - آقای کشاورزصدر .

کشاورز صدر - بنده برای اینکه زودتر وارد دستورشویم ونتیجه ای بگیریم عرایض خودم را خیلی خلاصه عرض میکنم اگرخاطرمبارك‌آقایان محترم باشد درابتدای مجلس وشاید ششماه از دوره مجلس گذشته بود که یك طرحی بنده تهیه کردم و عده‌ای از آقایان هم امضا کردند راجع به تعیین عوارض و مالیات برای اراضی بایری که در تهران (صحیح است) وجود دارد (مکی - زمین دار ها نمیگذارند) وگرفته اند ومورد معامله قرار داده‌اند ومتری دو ریال بمتری دویست تومان رسیده است اینست که اگرآقایان توجه بفرمایند یکی ازمسایلی که هزینه زندگی‌رابالا برده است موضوع‌مسکن‌است دراینشهربزرك تهران‌مردم را آقایان اطلاع‌دارند که یك مستخدم دولت الان بایستی دوثلث حقوقش یا لا اقل نصف حقوقش را کرایه خانه بدهد (صحیح است)اگر ما یك فکری بکنیم که اراضی از این صورت بیرون بیاید چون همین وضعی که امروزنسبت باراضی پیدا شده دارد خود همان اشخاص محتکررا ورشکست میکند چرا؟ این دویست تومان میفروشد و قانع نیست باز فردامیخرد ۲۵۰ تومان واین‌یکی را فوری نمیتواند بخرد با سفته میخرد نمیتواند سفته اش را بپر دازد و ور شکست میشود اینست که یك طرحی مادادیم و این طرح هم یك فوریتش‌تصویب شدولی‌رفت در کمیسیون دفن شد ولی من میخواهم استدعا کنم از جناب آقای وزیر کشور که در حسن نیت و علاقمندی ایشان در امور هیچ شك و شبهه ای نیست و مخصوصاً جسور و بیملاحظه در این قبیل موارد هستند استدعا میکنم که چون‌اینکار مربوط بوزارت کشور و مربوط بشهر داری تهران است و مربوط بطهران است ایشان این طرح بنده را ببینند و بگیرند و از اینرو یك لایحه ای با قید دو فوریت‌بیاورند اینجا (صحیح‌است) و یکروز ما وقتمان را وقف کنیم برای‌اینکار من اطمینان‌میدهم که این یکی از بزر گترین خدمات است که بمردم کرده ایم و ضمناً راجع بفرمایشات آقای اردلان‌در خصوص کمیسیون دادگستری‌هم‌خواستم بعرضشان برسانم که‌کمیسیون دادگستری جداً مشغول مطالعه قوانین است و حتی از صبح تا عصر مانده ناهارهم در مجلس خورده و قوانین مفید را تا امروز چهار پنج تا قانون‌ماتصویب کردیم قانون راجع باصلاح استخدام قضات هم در دستور است که در این جلسه آینده کمیسیون دادگستری مورد بر رسی قرار میگیرد ، همه علاقمند هستند باستقلال قضات و همه معتقدند که دستگاه قضائی ما اصلاح بشود و اگر آنجا اصلاح بشود درنتیجه زمین هم مؤثر است و من‌بآقایان‌اطمینان‌میدهم که‌اعضای کمیسیون‌دادگستری و مخصوصاً وزیر دادگستری که بسیار مرد با حسن نیتی‌است علاقمند است که‌اصلاح وضع استخدام‌قضات‌و استقلال آنها بشود.

معتمدماوندی - آنجا راجع برتبه قضات هم توجه داشته باشید.

۳ - بقیه مذاکره درگزارش کمیسیون کشور راجع باصلاح قانون انتخابات

نایب‌رئیس — مجلس وارد دستور شد . لایحه انتخابات ماده چهارم مطرح است . موافق و مخالف صحبت کرده اند و پیشنهادات خوانده میشود پیشنهاد آقای‌دکتر متین دفتری‌قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد میکنم‌این‌تصره‌بماده چهارم‌اضافه‌شود :

الف قرائت آراء باید درصورت‌امکان بلافاصله‌والا روز بعد از اتمام اخذ آراء شروع شده‌ودر ساعات روزدرجلسات بدون تنفس بعمل آید .

ب - توقیف انتخابات از طرف فرماندار یا استاندارت‌یاوزار کشورممنوع است .

ج - بعد ازاخذ آراء ودرتمام‌مدت‌قرائت‌آراء در آخر هر جلسه صندوق رأی که بایدآهنی باشد پلمب کرده و بالاك و مهر اعضاء انجمن فرعی بیانکملی‌ایران هرجا که بانك‌ادارهٔ یاشعبه‌یانمایندگی دارد سپرده میشود که بانك مکلف‌است آنرا مانند امانات نگاهداری‌نماید .

نایب‌رئیس - آقای دکترمتین دفتری .

دکتر متین دفتری — پیشنهاد بنده شامل سه قسمت‌است‌اینست که‌آقایان‌خواهش‌میکنم‌جداجدا اظهاررأی‌بفرمایند‌اول‌این‌دقت‌هائی‌است که باید کرد در موقع اخذ آراء و قرائت آراء که حتی‌المقدور بین‌اخذ آراء و قرائت آراء زیاد فاصله نشودچون این موقع خیلی خطرناکی است وبرای‌اینکه‌اقدامی نشود باید زودترخوانده شود(ملك مدنی-مانمیشنویم) پیشنهاد بنده‌مشتمل بر سه قسمت‌است‌یك‌قسمت‌مربوط

باین است که بین اخذ آراءوقرائت آراءحتی‌المقدور فاصله ای نشود اگر ممکن است بلافاصله بخوانند و اگر ممکن نیست روز بعد دیگر بیش‌ازاین‌فاصله نشود برای اینکه این موقع خیلی حساسی‌است‌موقع خیلی خطرناکی است و اگر فاصله بیشتر بشود اشخاصی که بخواهند بصندوق دستبرد بزنند و و تصرفاتی بکنند نباید وقتی داشته باشند و دیگر اینکه احتیاط دیگری که بنده کردم اینست که در موقع قرائت آراء درجلسات روزباشدوشب نخوانند (دهقان- تاچراغ خاموش شود) بلی یکوقت چراغ خاموش میشود یکوقت دیده میشود که وسط قرائت آراء برق هم که در تهران بخصوص خیلی مطمئن نیست ودر وسط قرائت آراء یکوقت می‌بینید که چراغ خاموش شد (مکی - در تهران مگر چراغ بود) اینست که قرائت آراء راگفتیم که در جلسات روز بشود و تنفس هم نداشته باشد پنجساعت شش ساعت هرچقدر میشود آقایان بخوانند بعد صورت جلسه بکنند و صندوق رابببندند اینهم یکی ، قسمت دوم پیشنهاد بنده آن قسمتی است که آقای دکتر عبده فرموده بودند وبنده هم در پیشنهاد خودم گنجاندم واگر آقای وزیر کشور اینجا بنام دولت بفرمایند که توقیف انتخابات را دولت حق ندارد و نخواهد کرد بنده این قسمت از پیشنهادم را پس میگیرم چون این عمل شده ، مکرر عمل شده است (یکنفر از نمایندگان- کجا آقا ؟) یکی مثلا در مورد خود بنده در انتخابات خود بنده انتخابات را توقیف کردند (ابوالقاسم امینی- درچه دوره‌ای ؟) (خنده نمایندگان) این کاری است که چون شده و سابقه شده است بنده میخواهم اینکار نشود چون آنروز صحبت شد که مخبر کمیسیون دفاع کرد و گفت که این اصلا قانونی نیست و در قوانین چنین چیزی پیش بینی نشده است ولی چون مکرر عمل شده است اگر آقای وزیر کشور بفرمایند بنام دولت که دولت همچو حقی ندارد ونخواهد کرد بنده پس‌میگیرم (دکتراعتبار- این فایده ندارد وراههای دیگر دارد) بهرحال آنچه که ما بنظرمان میرسد محکم کاری میکنیم چون درموقع انتخابات ازمحکم کاری کسی بدی ندیده قسمت سوم پیشنهاد بنده راجع باین است که خطراتی که متوجه صندوق انتخابات میشود چون صندوق انتخابات در ایران غالباً جعبه هائی است که خیلی محفوظ نیست‌وچون قرائت آراء و اخذ آراء چندین روز طول میکشد در معرض خطر است وما گفتیم که از نقطه نظر حقوق ملی‌امانتی ازاین مهمتر نیست شبها و عصرها که در ایام اخذ آراء وقرائت آراء این صندوق‌ها را بدست اشخاصی میسپارند که ما ازهمان اشخاص نگران هستیم این بود که پیشنهاد کردم در جاهائیکه‌بانکملی‌هست‌بسپارند ببانکملی وآقای‌وزیر کشور نفرمایند که بانکملی حق ندارد وقبول‌نمیکند بنده عرض کردم هرجا که بانك هست (وزیر کشور اگر نباشد چطور)(دکتراعتبار-تازه یك‌عامل‌دیگر راهم شما در انتخابات دخالت میدهید، بانکملی را هم آنوقت باید رفت دید) بانکملی هم اگر مجلس قانونی تصویب کند مکلف است که اطاعت کند چون بانکملی یك مؤسسه خصوصی نیست بانك‌ملی بموجب قانون خاص مجلس تأسیس‌شده است‌ومکلف است که تمام تکالیفی که مجلس‌شورایملی برای او تعیین میکند انجام دهد حالا استدعا میکنم که پیشنهاد بنده رایکی یکی قرائت بفرمایند وجداجدا رأی بگیرند خود بنده تقاضای تجزیه آنرا میکنم.

ناصر ذوالفقاری - بنده اخطار نظامنامه‌ای دارم .

نایب رئیس - برطبق چه ماده ؟

ناصر ذوالفقاری — برطبق مادهٔ ۲۰۹ متأسفانه آقایان منشیها دراینجا تبعیض قائل میشوند بنده عین این پیشنهاد را دیروز دادم و خود آقای صدر زاده بیننده فرمودند عجله کن و این آخرین پیشنهاد است .

صدرزاده - اینطورنیست آقااین عین‌پیشنهاد جناب آقای دکتر متین دفتری‌است.

فولادوند — پیشنهاد ها مرتباً نمره گذاری میشود .

صدرزاده - این پیشنهاد های آقای دکتر متین دفتری‌است که بتمام مواد یکجاوقبل‌از همه‌داده شده اینطورنیست دیروزهم‌آقای‌معتمد دماوندی‌راجع بآقای فولادوند گفتند اینطور نیست آقا پیشنهاد که میرسد ما نمره میگذاریم (زنك رئیس)

دهقان — جناب آقای رئیس باید جواب بدهند .

نایب‌رئیس - اجازه بدهیداین پیشنهاداتی که رسیده تمام نمره گذاشته‌میشود وطبق نمره‌هم‌خوانده میشود آقای سزاوار .

مخبر (آقای سزاوار) - البته راجع بجریان انتخابات همانطوری که مکرر گفته شد ، راجع بجریان انتخابات و حوادثی که در این ادوار اتفاق افتاده گاهی اشخاصی را که بوضع انتخابات بدبین هستند بفکر میاندازد که ازخطرات احتمالی بوسیله قانون جلوگیری کنند و بنده مکرراً عرض کردم و مطمئنم که قانون جلواین‌خطرات احتمالی رانمیگیرد زیرا که اگرما برای هرقسمتی سد ماده قانون‌وضع بکنیم باز اگر خدای نخواسته درموقع عمل واجرا بناشد که بر خلاف قانون ارز یك طریق دیگری مداخلاتی بشود آن مداخلات خواهدشد واین‌عملیات که جناب آقای دکتر فرمودند که شب قرائت آراء نکنند شب قرائت آراء نمیکنند شب کار دیگری انجام میدهند و روز قرائت آراء میکنند (دکتر فلسفی!— شب چکار میکنند ؟) هر کاری که‌باید بسر صندوق بیاورند شب می‌آورند اما نسبت باینکه فرمودند که برای قرائت آراء فاصله نشود بنده هم همین نظر را دارم کمیسیون کشور هم همین نظررا داشت ولی نظرآقا در ماده ٤ تأمین است‌وبهیچوجه فاصله نیست زیر اهم‌تاریخ شروع وهم تاریخ قرائت آراء و هم تاریخ اعلام نتیجه همه‌را معین کرده در ماده ٤ که از یك‌روزتاده روز است ملاحظه بفرمائید بنده عین ماده را قرائت میکنم انتخابات باید در تمام‌کشور دریك روز معین شروع شود . مدت اخذ رأی بنظر انجمن از یك روز تاه روز است نتیجه انتخابات از یك روزتاده روز پس بنابراین‌میتوانند بلا فاصله که اخذ رأی تمام شد شروع کنند بقرائت و میتوانند بعضی ازحوزه های انتخابیه که کارشان در ظرف یکروز تمام میشود همان روز اعلام کنند نتیجه را وبنظر من راجع باین‌قسمت‌نظرآقای‌دکتر تامین‌است (دکترمتین‌دفتری- تصریحش که‌عیب‌ندارد) اما راجع بقسمت دیگری از پیشنهاد ایشان راجع باین قسمت هم من تصور میکنم که همانطور که عرض کردم کمیسیون کشوردقتهای لازم‌ومطالعه کامل را در اطراف این لایحه کرده و تمام این نظریات هم در آنجابطور مفصل گفته شده که اگرمابخواهیم سوء ظن را بسط بدهیم تا آنجاکه بگوئیم صندوق را بعد ازگرفتن آراء یا ضمن قرائت آراء تحویل بانك ملی بدهند البته بانکملی هم افرادش تصدیق میفرمائید که‌از همین کشورند و از جای دیگر نیستند بنده نمیخواهم‌اظهار بدبینی بکنم ولی اگر بنابشود که ما بخواهیم خیلی سوء ظن پیدا کنیم میتوانیم این سوء ظن را نسبت بآنجا هم پیدا کنیم و بعلاوه بعقیده‌من‌هرچقدر که مابتوانیم مقامات را مداخله‌شان را درامرانتخابات کمتر کنیم آن‌انتخابات بهترمصون میماند از بعضی از تعرضات و هرچه بیشتر مداخله داشته باشند از دستبرد کمتر مصون میماند بنظر بنده همانطور که کمیسیون کشور قرار گذاشته اگر آقای‌دکتر پیشنهاد خود را پس بگیرند بهتراست برای اینکه ماآنوقت‌باید بیائیم یك باب دیگر هم بازکنیم بگوئیم بانکملی را چون تمام دستگاهها فاسدندو بهیچکدام اعتمادنداریم و بهیچکدام‌اطمینان نداریم بدهیم ببانکملی . من عقیده دارم که این شایستگی ندارد و بعلاوه نظر حضرت مستطابعالی را تأمین نخواهد کرد .

نایب‌رئیس - آقای‌نبوی مخالفید؟ بفرمائید.

دکترمتین‌دفتری - راجع به توقیف‌چیزی نفرمودند .

مخبر - راجع بتوقیف هم بنده‌عرض کردم که توقیف‌مجوزمیخواهد و طبق قانون توقیف‌مجوز ندارد (یکنفر از نمایندگان - چرا فرماندار محل میکند؟) مجوز قانونی ندارد و مجوزی نیست که ما قانونی‌بگذرانیم و در اینجا بموجب یك تبصره‌ممنوع کنیم .

نبوی - نظر جناب آقای دکتر متین دفتری که این پیشنهاد را فرمودند اصولا بسیار نظر خوب و درستی است ولی در قوانین فعلی وهمین قانونی که مشغول تصویب آن هستیم نظر ایشان تقریباً تأمین است برای اینکه یك قانونی بد اجرا نشود نمیشود موادی در قانون گذاشت غالباً قوانین خوب وضع میشود واگر بعد اشکالی پیدا میشود و عمل نمیشود نقصی است که در طرز اجرای قانون است نه در خود قانون . ایشان مرقوم فرموده بودند که بین اخذ رأی و قرائت آراء فاصله‌ای نباشد یعنی پس از اینکه اخذ رأی تمام شد بین اخذ رأی و موقعیکه قرائت آراء میخواهد شروع شود فاصله‌ای نباشد. الان هم همینطور است بعداز اینکه اخذ رأی تمام شد باید قرائت آراء شروع شوددرقانون هم ننوشته است که حتماً بعداز اخذ رأی تاقرائت آراء فاصله‌ای باشد کمابیائیم قانون را تغییر بدهیم وعملا هم همینطور است وقتی قرائت آراء تمام‌شد یك مدتی فاصله نمیدهند بلافاصله وقتی اخذرأی‌تمام شد قرائت آراء را شروع میکنند واینکارهیچوقت بعقیده بنده نشده . اما نگران بودند از توقیف انتخابات توقیف انتخابات نه درقانون سابق بود و نه در این قانون پیش بینی شده ورنه‌هیچوقت این اجازه داده شده بود حالا اگر یك‌جا هائی یك بی‌نظمی شده‌وطوری شده که دولت ترسیده که اصلا

انتخابات دریکجائی مطابق قانون انجام نشودوبرای حفظ نظم یك عملی کرده این مربوط بقانون نیست وتوقیف انتخابات هیچوقت در قانون ذکر نشده و تاکنون هم هیچوقت باسم توقیف عملی نشده اگر هم واقعاً خواسته اند یك‌عملی بکنند که آن عمل ناپسند بوده باز اسمش را جلوگیری از بی‌نظمی گذاشته‌اند نه توقیف انتخابات. مرقوم فرموده‌بودند که صندوقها باید مهروموم شود (دکترمتین دفتری- بلمب‌بشود) الان‌هم‌مهروموم میشودبلمب‌هم‌مانعی‌ندارد ولی جلوگیری از نگرانی‌که ایشان دارند بوسیله اینکار نمیشود بایستی کاری کرد که مجریان قانون همیشه خوب باشند و حسن نظر داشته باشند و البته در آینده‌هم امیدوار هستم که‌اینطور باشد آنوقت این نگرانی بهیچوجه بوجود نخواهد آمد ولی‌اگر مجریان قانون خوب نباشند هر قدر که مواد را اصلاح کنید و هرقدر که قانون وضع کنید منظور جنابعالی تأمین‌نمیشود ، بنده خیال میکنم که منظور حضرتعالی در قوانین قبلی تأمین‌است و این‌جریانی که حضرتعالی از آنها نگرانی دارید هیچ قانونی هیچوقت اجازه نداده و این پیشنهادرا اگرحضرت عالی پس بگیرید اشکالی در قانون پیدا نمیشوداین که آقا پیشنهاد فرموده اید که تنفس ندهند یك وقتی ممکن است عده آراء خیلی زیاد باشد فرض کنید ۲۰ هزاررأی چه جورهیئتی هستند که بنشینند سه چهار شبانه روز و تنفس ندهند در صورتیکه‌این اشکال هست‌چنین‌چیزی‌مقدور نیست و البته تاحدودی که‌استطاعت دارند و تا حدودیکه‌خسته نمیشوند و در حدودی که وقت هست البته باید بنشینندوآراءرا قرائت کنند البته اگر روز تمام شدو یا خسته شدند و آراء تمام نشد این را نمیشود گفت تنفس ندهند ناچار جلسه را تعطیل کنند و همانطوری که معمول هست صندوق رامهر و مومیا درصورت امکان‌بلمب کنند و روز دیگر بخوانند همانطور که در مقدمه عرض کردم نظر جنابعالی‌تأمین است‌و این پیشنهاد زیاد مفید نیست .

نایب رئیس — آقای دکتر معظمی بااین پیشنهاد مخالفید ؟

دکتر معظمی — بنده با قسمت سوم این پیشنهاد مخالفم .

نایب‌رئیس - آقای دکتر اعتبار مخالفید ؟

دکتر اعتبار - بنده میخواهم تذکر بدهم که این پیشنهاد را با این ترتیب رأی گرفتن بهش مشکل است بنده با یك قسمتهائی موافقم و با یك قسمتهائی مخالف .

نایب رئیس - تقاضای تجزیه از طرف‌آقای صدرزاده‌شده‌وقسمت‌بقسمت‌خوانده‌میشود ورأی گرفته میشود آقای وزیر کشور فرمایشی دارید؟بفرمائید .

وزیر کشور - بنده میخواستم عرض کنم‌این که آقای دکتر متین دفتری پیشنهاد فرمودند که صندوقهارا در بانك بگذارند اولادرهمه‌جا بانك‌شعبه ندارد و از طرفی بنده میخواستم استدعا کنم که‌بانك را وارد سیاست نکنند چون بانك یك مؤسسه ملی است و از این جهت نباید در سیاست مداخله‌بکند

یمین‌اسفندیاری - نظر بسیار صحیحی‌است

نایب‌رئیس - قسمت بقسمت پیشنهاد قرائت میشود ورأی گرفته میشود .

(قسمت‌اول‌پیشنهاد آقای‌دکترمتین دفتری بشرح ذیل قرائت شد)

قرائت آراء باید در صورت امکان بلا فاصله والا روز بعد از اتمام اخذآراء شروع شده و در ساعات روز درجلسات بدون تنفس بعمل آید .

نایب رئیس - رأی میگیریم باین قسمت از پیشنهاد آقای دکتر متین دفتری آقایانیکه موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد.

(قسمت‌دوم‌قرائت میشود.)

(قسمت‌دوم‌پیشنهاد آقای دکترمتین‌دفتری بشرح ذیل قرائت شد)

توقیف‌انتخابات ازطرف فرمانداریا استانداریا وزارت کشور ممنوع است

نایب‌رئیس -آقای‌وزیر کشورفرمایشی‌دارید؟ بفرمائید .

وزیر کشور- عرض کنم که‌درقانون سابق و دراین قانون هیچوقت این پیش بینی نشده‌بنده‌تعجب میکنم که چرا آقای دکتر میخواهند یك سابقه ای برای اینکار بگذارند که بعد اگر یك سوء نیتی در این کار دیده شد بر طبق قانون رفعش بکنند

دکتر متین دفتری - بفرمائید که ندارند

یمین اسفندیاری - در قانون سابقه ندارد ولی در مملکت سابقه دارد

نایب‌رئیس - اگرآقایان توجه بفرمائید این پیشنهاد بطور تفصیل خوانده شدو مخالف و موافق صحبت کردندحالا تجزیه‌شده‌است‌وبایدرأی گرفته‌شود

یکنفر از نمایندگان - مجدداً قرائت شود

(قسمت دوم بشرح سابق قرائت شد)

نایب رئیس - رأی میگیریم بقسمت دوم پیشنهادآقای دکترمتین دفتری آقایانیکه‌موافقندقیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد

دکترمتین‌دفتری - بنده‌قسمت‌سوم‌ازپیشنهادم رابعلت تصویب دوقسمت پس میگیرم .

نایب‌رئیس - قسمت سوم‌راپس گرفتند رأی میگیریم بمجموع این دو قسمت آقایانیکه موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد پیشنهاد دیگری قرائت میشود

(پیشنهادآقای‌دکترعبده‌بشرح‌زیرقرائت‌شد)

پیشنهاد میکنم که‌تبصره زیر بماده چهارم‌اضافه شود.عدم اقدام بشروع انتخابات درحوزه درروزمعین در حکم امتناع از انجام وظیفه و مستلزم مسئولیت قانونی خواهد بود

نایب‌رئیس - آقای دکتر عبده

دکتر عبده - عرض کنم پیشنهاد بنده نتیجه منطقی مفهوم ماده چهارم است درماده ٤ پیش بینی شده که انتخابات باید در یك روز معین شروع شودولی تضمینی برای‌عدم باین وظیفه قانونی در این ماده پیش بینی نشده منظور بنده این بود که در ضمن این پیشنهاد تضمینی برای متخلف پیش بینی‌بشود یعنی بدانند اشخاصی که مسئول این کار هستند اعم از فرماندار یا وزارت کشور یا استاندار یابخشدار که اگر در روز معین اقدام به انتخابات نکردند مسئولیت قانونی خواهند داشت آقایان میدانند که اجرای انتخابات را غالباً معوق میگذارند بمنظور اینکه محیط را مساعد بکنند برای‌شخصی واین درست‌نیست بنده تصور میکنم که پیشنهاد بنده نتیجه منطقی مفاد ماده چهارم باشد .

نایب‌رئیس - آقای وزیر کشور

وزیر کشور - عرض کنم دستور شروع انتخابات را طبق این قانون وزارت کشور باید بدهد پس وقتی وزارت کشوردستور شروع انتخابات‌را داد بنده تصور میکنم که هیچیك از کارمندان وزارت کشور نتوانند خلاف این دستور رفتار کنند اگر خلاف آن رفتار کردند توبیخ هست، انتظار خدمت هست‌و بنظر بنده این برخلاف قاعده است.

نایب‌رئیس - آقای نورالدین امامی .

نورالدین امامی - بنظر بنده اگر دولت خودش این ماده را در قانون نمیگذاشت البته این فرمایش را جنابعالی آقای دکتر عبده نمیفرمودید دولت وقتی خودش لایحه ای آورده که یك ماده‌اش مربوط باین است که یکروز در تمام کشور انتخابات را شروع کند اصلا این‌پیشنهاد شما جایز نبود مثل همان پیشنهاد آقای دکتر متین‌دفتری که بنده‌مخالف بودم اصلا چرا باید این فکر را بکنیم که دولت‌حق داشته‌باشد مداخله بکند و توقیف بکند انتخابات‌را که بیائیم این جا این پیشنهادرا بکنیم واصل ماده چهارم این است که مینویسد دولت ازیك روز تاپنج روز باید انتخابات را شروع بکند در تمام مملکت یك روز باید شروع بکند و اگر نکند جنابعالی که دکترحقوق‌هستیدمیدانیدهمان مجازات‌دارد که اگر شکایت بکنید بوزیر کشور اورا مجازات میکند

دکترعبده - اگر نگوئیم نمیشود.

نایب رئیس - آقای دولتشاهی موافقید یا مخالف ؟

دولتشاهی - بنده مخالفم .

نایب‌رئیس - مخالف‌نمیشودموافق‌بایدصحبت کند آقای سزاوار بفرمائید .

مخبر — بنده میخواستم اضافه کنم که خود آقایان میدانند وقتیکه یك قانونی وضع شد دستور وزارت کشور وقتی بمأمورین ابلاغ شد باید اجراء کنند مواردی که امتناع از انجام وظیفه‌میشود به‌بنده بفرمائید چه مواردی است ؟ یکی از موارد امتناع از انجام وظیفه همین‌است که وقتی دستور را اجرا نکند تعقیب و مجازات میشوند .

دکترعبده - یعنی تأیید میفر مائید عرایض بنده را .

مخبر - دیگر محتاج نیست که ما یکماده مختصری بگذرانیم و همانطوری که عرض کردم محتاج نیست وقتی که امتناع کردند مجازات میشوند.

دکتر عبده — کار از محکم کاری عیب نمیکند .

نایب رئیس - آقای دکتر اعتبار موافقید؟ بفرمائید .

دکتر اعتبار - پیشنهاداتی که آقایان اینجا میفرمایند وقتیکه خوب مطالعه میکنید می بینید که گویا اصولا روال برتوقیف صندوق است که‌مداخله درآنجاست وما هم این پیشنهادات را داریم میکنیم که جلوی اینکار را بگیریم درصورتیکه غلط است اصل‌نمیتواند مداخله در انتخابات و توقیف صندوق باشد بنده موافقم با پیشنهاد آقای دکتر عبده که اگر مأموری از انجام وظیفه قصور کرد مجازات بشود ولی ملاحظه بفرمائید که اگر این پیشنهاد در

مجلس تصویب نشد این خودش مجوزی میدهد بمأمور که دخالت بکند این است که بعقیده من بایستی در دادن پیشنهادات یك قدری ملاحظه کرد چون گاهی عدم تصویب پیشنهادات باعث میشود که مجوزی بدست مأمور بدهد.

نایب رئیس- رأی میگیریم به پیشنهاد آقای دکترعبده آقایانیکه موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد. پیشنهاد دیگری قرائت میشود.

(پیشنهاد آقای ناصر ذوالفقاری بشرح ذیل قرائت شد.)

ریاست محترم مجلس شورایملی پیشنهاد میکنم که تبصره زیر بماده چهار اضافه شود: دولت بهیچوجه نمیتواند انتخابات مجلس راتوقیف یا بعهده تعویق بیاندازد.

نایب رئیس — این پیشنهاد شما تأمین شده است.

ناصر ذوالفقاری - چون تأمین شده است بنده نظری ندارم.

نایب رئیس- پیشنهاد دیگری قرائت میشود.

(پیشنهاد آقای دکترعبده وآقایان دیگر بشرح زیر قرائت شد.)

پیشنهاد میکنم تبصره زیر بماده چهارم اضافه شود تبصره-دولت نمیتواند بهیچوجه انتخابات هیچ خوزه ای را بعهده تعویق بیندازد یا دراثناء جریان توقیف نماید. دکترعبده - تقی زاده - ابوالحسن رضوی - دکتر ملکی.

نایب رئیس - اینهم تأمین شده است پیشنهاد دیگری قرائت میشود.

(پیشنهاد آقای دکترعبده بشرح زیر قرائت شد)

ریاست مجلس شورای ملی — پیشنهاد میکنم تبصره زیر بماده چهارم اضافه شود. فرمان انتخابات دردومین هفته خرداد صادر میشود. پس از صدور فرمان استانداران و فرمانداران وبخشداران مکلفند شروع بانتخاب انجمن نظارنمایند بطوریکه درپانزدهم تیر درتمام کشور انجمنهای نظار انتخابات تشکیل شده باشد، ازتاریخ بیستم تیر ماه تا اول مرداد داوطلبان وکالت باید نامزدی خودرا طبق ماده سوم اعلام دارند.

روزپانزدهم مرداد درتمام کشور ازساعت هشت صبح تا هشت بعد از ظهر اخذ آراء بعمل خواهد آمد ودرروزپانزدهم مرداد بمنظور انتخابات تعطیل عمومی داده خواهد شد.

نایب رئیس — آقای دکتر عبده.

دکتر عبده — عرض میکنم بنده معذرت میخواهم این پیشنهاد بنده یك کمی طولانی است و موجب تصدیع آقایان شد ولی اگر دقت بفرمائید شاید یك امرلازمی باشد اولا بنده مبتکراین پیشنهاد نیستم این پیشنهاد بنده اقتباس ازیکی ازمواد گزارش کمیسیون انتخابات دوره چهاردهم است که در آن جناب آقای دکترمعظمی وآقای مسعودی شرکت داشتند وچند نفرازرفقا که درآنجا بعدازدقتهای زیاد باین نکته برخوردیم که یکی ازخطراتی که مشروطیت ما را تهدیدمیکند فترت است اصولا نمیبایستی فترتی پیدا بشود مشروطیت تعطیل بردارنیست آقایان توجه دارند برای اینکه فترت پیدا نشود باعتقاد بنده تنها راهی که ما داریم این است که فرمان انتخابات در روزمعین صادرشود این فرمان ازطرف وزارت کشور ابلاغ میشود باستانداران به فرمانداران وبخشدارها واستانداران وفرمانداران و بخشدارها در روز معین انجمن نظارت انتخابات را دعوت کنند واین انجمن درروزمعین باید شروع بکند برای تمام این اقدامات ما آمدیم و با مطالعه همانطوریکه عرض کردم این نظرشخص بنده نیست این نتیجه مطالعه آن کمیسیون سابق انتخابات است وباین ترتیب انتخابات در روز معین تمام عملیاتش انجام بشود (یکنفر ازنمایندگان- برای امسال) برای امسال که فرمان هم صادر شده ملاحظه بفرمائید اولین وقتی که دارید ۱۵ مرداد است واین پیشنهاد بنده برای امسال هم مورد عمل است ودرمورد انتخابات دوره شانزدهم هم عمل شده است ودیگرمورد ندارد دراطرافش صحبت بشود در پانزده مرداد مطابق این پیشنهاد بنده بایستی انتخابات شروع بشود (ابوالقاسم امینی- چرا زودتر نشود) عرض کنم ببخشید درپیشنهاد بنده قدری زودتر است اجازه بفرمائید ترتیب کار طوری است که نظر آقا تأمین میشود یعنی ۱۵ مرداد پیشهاد را قرائت میکنم توجه بفرمائید پس از صدور فرمان استانداران، فرمانداران بخشداران مکلفند شروع بانتخاب انجمن نظارنمایند بطوری که در ۱۵ تیر در تمام کشور انجمن‌های نظار انتخابات تشکیل شده باشد و از تاریخ بیستم تیر ماه تا اول مرداد داوطلبان وکالت باید نامزدی خود را اعلام دارند این همان چیزی است که بر طبق ماده سوم راجع باعلام نامزدی پیش بینی کرده‌اید روز ۱۵ مردادهم ازساعت ۸ صبح تاساعت هشت شب بمنظور انتخابات تعطیل عمومی داده خواهد شد. البته آقایان تصدیق میکنید که یکی از سننی که در تمام کشورها مرسوم هست کهروز اخذآراء در تمام کشورها تعطیل است که در آن روز بتمام افراد وقت داده شود تا بیایند و از حق قانونی که دارند استفاده نمایند بنده خواهش میکنم آقایان برای این که ایام فترت برای این مملکت گران تمام میشود بطور قطع توجه خواهند فرمود به پیشنهاد بنده و مورد توجه قرارخواهید داد.

نایب رئیس — آقای دکتر معظمی مخالفید؟ بفرمائید.

دکترمعظمی — عرض کنم که پیشنهاد آقای دکترعبده مطلبش کاملا صحیح است ولی باموادا ین قانون وبا موعدی که ما میخواهیم انتخابات را شروع بکنند تطبیق نمیکند نظری را که فرمودید در کمیسیون انتخابات ما این قسمت رارأی دادیم وپیشنهادهم شده است البته با توجه بسایر موادولی اگر پیشنهادرا بخواهیم جداگانه درنظر بگیریم با این موادی که هست تطبیق نمیکند و باید طوری باشد که باموادی که تصویب شده تطبیق بکند آقای دکتر توجه فرمودید عرض کردم وپیشنهادسر کار کاملا صحیح است ولی با توجه بآن موادی که در آن کمیسیون مطرح شده نه با تطبیق باین موادی که دولت آورده است.

نایب رئیس - آقای وزیر کشور بفرمائید.

وزیر کشور — عرض کنم دولت باندازه‌ای علاقه‌منداست که کار انتخابات به بهترین وجهی انجام بشود و مردم ایران در انتخابات شرکت بکنند و از حق قانونی خودشان استفاده کامل بکنند این قوانین که در این جا تصویب میشود البته بعد هم قابل تغییر است این ممکن است یك مجلس دیگری بیاید یك تجدید نظری در قانون انتخابات بکنند و تغییر بدهند همانطوری که آقای دکتر عبده پیشنهاد فرمودند بعدها تغییر بکند و همانطوری که آقایان اطلاع دارند جزو مصوبات مجلس مؤسسان تجدید نظر در بعضی از موادی است که مربوط بانتخابات است و نظر دولت این است که اینها را در قانون اساسی ذکر بکند که هر روز دستخوش تغییر وتبدیل نباشد و استدعا میکنم آقای دکتر عبده پیشنهاد خودشانرا پس بگیرند.

نایب رئیس - آقای دکترعبده پس گرفتید؟

دکترعبده - با توضیحات آقای وزیر کشور بنده مستردمیدارم.

نایب‌رئیس - پیشنهاددیگری قرائت میشود

(پیشنهاد آقای دهقان بشرح زیر قرائت شد)

تبصره زیر راپیشنهاد مینماید: تبصره پس ازیك هفته از تصویب این قانون طبق ماده ٤ انتخابات درتمام کشور شروع خواهد گردید.

نایب‌رئیس - آقای دهقان.

دهقان - بنده چون دیدم راجع بتاریخ شروع انتخابات یك صحبتهائی اینجا میشود این پیشنهاد را تقدیم کردم که جناب آقای وزیر کشور توضیح بدهند که انتخابات دوره شانزدهم در چه تاریخی شروع خواهد شد و توضیح ایشان بنده‌را قانع خواهد کرد

دولتشاهی - بنده مخالفم.

نایب رئیس - بفرمائید.

دولتشاهی — بنده تعجب میکنم در اینجا بحث میشود در یك موادی که خارج از این لایحه است که دولت آورده لایحه دولت در حدود ٦ ماده است در صورتیکه قانون انتخابات و نظامنامه قانون انتخابات در حدود چهل، پنجاه ماده است و دراین لایحه ای که دولت آورده و بکمیسیون ارجاع شده و گزارش کمیسیون بمجلس برگشته مدت برای اخذ آراءو شروع بقرائت آراء ذکر شده که تمام استانداران بعد از ابلاغ دستور در ظرف پنجروز بجریان بیاندازند بعد از بجریان انداختن و تشکیل انجمن این مصرح است که هیچکس حق ندارد که انجمن را تعطیل کند، مدت هست، زمان هست تمام آنچه را که امروز مورد مذاکره آقایان هست همه‌در قانون انتخابات هست پس یا بفرمائید آن قانون انتخابات را بیاورند روی تمامش صحبت کنیم یا اگر بنا هست روی این ٦ ماده صحبت کنیم این پیشنهادات هیچکدام مربوط باین ٦ ماده نیست.

دکتر معظمی - بنده اخطار قانونی دارم

نایب‌رئیس- آقای وزیر کشور.

وزیر کشور — بنده از آقای دهقان خیلی تعجب میکنم که چنین سؤالی را از دولت میکنند آقای دهقان بخوبی اطلاع دارند که انتخابات مجلس شورای ملی برای دوره شانزدهم شروع شده و در تاریخ ششم اردیبهشت دستور انتخابات داده شده و بعضی از انجمنها مثل گلپایگان انتخاب شده اند منتها مصادف شده است با این قانون و هروقت هم این قانون تصویب شود جریان پیداخواهد کرد.

دهقان — بنده بااینتوضیح آقای وزیر کشور که تصریح فرمودند بلا فاصله پس از تصویب این قانون انتخابات جریان خودش را طی خواهد کرد بنده پس میگیرم.

نایب‌رئیس -آقا دهقان مستردداشتند پیشنهاد دیگری قرائت میشود.

(پیشنهاد آقای عباس مسعودی بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد میکنم ماده چهارم بقرار زیر اصلاح شود.

ماده چهارم — انتخابات باید در تمام کشور در یك روز معین شروع شود مدت اخذ رأی بنظر انجمن از یك تا پنجروز است وبلافاصله قرائت آراء شروع میشود.

نایب‌رئیس - آقای مسعودی.

عباس‌مسعودی - این نظر بنده چون تأمین شده است دیگر موردی ندارد.

نایب‌رئیس - پیشنهاد دیگری قرائت میشود.

(پیشنهاد آقایان عباس مسعودی-دکترمتین دفتری حبیب‌الله امین بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد میکنم این تبصره بماده چهار اضافه شود: داوطلبان انتخابات حق دارند در محافظت صندوق آراء نظارت نمایند.

نورالدین امامی — این حق برای تمام ملت هست.

نایب‌رئیس — آقای عباس‌مسعودی.

عباس‌مسعودی —این پیشنهاد بنده خیلی ساده و روشن است پیشنهاد بنده این است که داوطلبان نمایندگی بتوانند درحفاظت صندوق نظارت کنند (ابوالقاسم امینی — خودشان یانمایندگانشان) فرقی نمیکند و این بسته است بداوطلبان عرض کنم آقا ما برای کاندیدا بودن و داو طلب بودن یك شرایطی معین کردیم و در هر حوزه اشخاص داوطلب و کاندید ها محدود و معین و مشخص است یك طوری نیست که دچار اشکال وزحمت بشود از نظر زیادی عده داوطلب که آنوقت ممکن است داوطلبان بین خودشان توافق بکنند که یکنفر نماینده بتواند مراقبت کند و بنظر بنده این یك حقی است که گمان نمیکنم کسی مخالفش باشد زیرا این یك حق قانونی است البته همانطوری که آقای امامی فرمودند تمام افراد ملت حق دارند مراقبت بکنند اما برای مراقبت صندوق مأمورین ژاندارم و مأمورین وزارتخانه ها گماشته میشوند این راازاین جهت ما قائل شدیم و این که فرمودند نماینده از بین خودشان انتخاب بکنند این دیگر بسته است بتشخیص خود داوطلبان هر که را خواستند انتخاب میکنند و اگر نخواستند خودشان مراقبت میکنند بنظر بنده این پیشنهاد قابل این است که آقایان توجه بفرمایند.

مخبر — البته نظارت را همه افراد میتوانند بکنند یعنی نظارت کلی را و اگر نظارت را بخواهیم در اینجا تفسیر کنیم چه نوع نظارتی اگر بنابشود این نظارت تعمیم پیدا کند که مداخله کند در اموراتی که مربوط است به مأمورین انتظامی بنده نمیدانم یك آش درهم جوشی خواهد شد ونتیجه هم گرفته نخواهد شد - و اینطرز هم که آقای مسعودی توضیح دادند که کاندیداها جمع بشوند ازبین خود نمایندگانی تعیین بکنند کاندیداها رفتند با خودشان اختلاف دارند یعنی اگر صدنفر کاندید باشد صد نماینده باید تعیین بکنند که حفاظت بکنند وبنظر بنده اگر این پیشنهاد مورد توجه واقع شود بدترین شکلی است که درحفاظت صندوق انتخابات بعمل خواهد آمد و هیچ مصلحت نیست اشخاصیکه صلاحیت ندارند مداخله بکنند در اموری که مربوط است بیکعده اشخاص مسئول بنابراین بنده استدعامیکنم که استرداد بفرمایند.

نایب‌رئیس - آقای شریعت زاده مخالفید؟

شریعت‌زاده - موافقم.

نایب رئیس — آقای امیر تیمور مخالفید بفرمائید.

امیرتیمور - این پیشنهاد ظاهر خیلی خوبی دارد ولی بعد تولید اشکال میکند بعلاوه تولیدهرج ومرج هم خواهد کرد آن کاندیداهائیکه آقا بهشان حق میدهند که نظارت بکنند همان کاندیدا ها وقتی دیدند در یك حوزه ای که یك منتخب دارد و ۲۰ نفر کاندید ۱۹ نفر دیگر چون احساس میکنند که اکثریت ندارند باعث این خواهد شد که بترتیبی اشکال بکنند که انتخابات را از بین ببرند واین تولیدهرج و مرج میکند بنده همانطور که پیش بینی میکنم بهتر است که این پیشنهاد را پس بگیرند و همانطوریکه الان هست باشد والان هم همه مردم حق دارند واین حق برای همه شناخته شده است که حق دارند همه مردم که هم نظارت بکنند و هم مراقبت و این پیشنهاد دیگر مورد ندارد.

نایب‌رئیس - آقای شریعت زاده.

شریعت‌زاده - استدلالیکه اینجا برای مخالفت با این پیشنهاد میشود این است که ممکن است اعمال نظارت از طرف کاندیدا ها منشاء جنجال واختلافی شود بنظر بنده این استدلال صحیح نیست زیرا که درحکومت دمکراسی مخصوصا در مورد انتخابات همه افراد حق تدقیق و نظارت دارند اما این نظارت محدود بحدیست که منشأء اختلال نشوند بدیهی است وقتی که این اصل از لوازم حکومت دمکراسی باشد آن شخص که اعمال مساعی میکند که انتخاب بشود دلیلی ندارد که بالاختصاص باواین حق تأیید نشود (صحیح است) ازاین نظر بنده معتقد هستم که تصویب این پیشنهاد بصلاح مملکت است (صحیح است) و این مراتب را هم اضافه میکنم که در مورد انجمن نظارت میتوان استدلال کرد که این یك انجمن ملی است ومأمور نظارت است ولی میخواهم عرض کنم که طرز انتخاب این انجمن نشان میدهد که آن جنبه کلی که باعث این باشد که افراد کاندیدا محروم از حق نظارت باشد نیست زیرا که ملت آنها را انتخاب میکند بنا براین بنده معتقد هستم آقایان موافقت بکنند کاندیداها درحدود قانون ودرحدودی که منشأ اخلال نباشد بتوانند نظارت کنند

دهقان- قانون نمیخواهد

نایب‌رئیس - آقای وزیر کشور.

وزیر کشور- پیشنهاد آقای مسعودی وآقایان دیگر تولید اشکالاتی خواهد کرد نه ازنظر دولت ازنظر جریان انتخابات تولید اشکال خواهد کرد برای اینکه ممکن است کاندیداها چندنفر باشند و یکی از اینها حس بکند که تعداد آرایش کم است بعد ضمن اینکه میخواهد بعنوان حفاظت. یك اشکالاتی ایجاد بکند مثلا بیت بنزین بگذارد وآتش بزند واشکالاتی بوجود خواهد آمد که جلوگیری از آن خیلی مشکل است ازنظر دولت اشکالی ندارد ولی عملا تولید اشکال میکند و باعث هرج ومرج واختلاف خواهد شد وهمانطوری که عرض کردم دولت دراین قسمت نظری ندارد ولی باعث هرج ومرج میشود.

دکترمتین‌دفتری- بنده توضیحی دارم.

۴ - تقدیم یك فقره لایحه راجع بدادگاههای نظامی از طرف آقای معاون وزارت دادگستری

نایب‌رئیس- دیگرموردی ندارد رأی میگیریم به پیشنهاد آقای مسعودی آقایانی که موافقند قیام کنند (چندنفری برخاستند) تصویب نشد. چون دیگر پیشنهادی نیست رأی میگیریم باده چهارم با اصلاحاتی که شده است وتصویب شده است آقایانیکه موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد. آقای معاون وزارت دادگستری اگر لایحه‌ای دارید بفرمائید.

بوذری- (معاون وزارت دادگستری) چون راجع بصلاحیت محاکم نظامی ودادگاههای عادی قوانین مختلفی در موارد مختلفی گذشته است برای رفع این معارض یك لایحه‌ای تهیه شده است که تقدیم میشود.

۵- بقیه مذاکره در اصلاح قانون انتخابات

نایب‌رئیس - بکمیسیون دادگستری ارجاع میشود ماده پنجم مطرح است (دهقان - قرائت بشود) بسیار خوب قرائت میشود.

(ماده پنجم بشرح ذیل قرائت شد.)

ماده پنجم - وزارت کشور مکلف است اوراق آراء باعلامات مخصوص وشماره ردیف بقدر کافی تهیه ودر اختیار انجمن های اصلی بگذارد تاانجمن های اصلی آنهارا بمهر خود ممهور نموده وبهریك از انجمنهای فرعی وشعب به‌تناسب احتیاج وتشخیص انجمنهای فرعی مقدار لازم را بفرستد آرائی که روی غیر این اوراق نوشته شده باشد باطل است.

تبصره - اوراق رأی باعلامات که تسلیم نظار میشود قبل از شروع درعمل باید در صورت مجلس عده اوراق تصریح شود. پس ازختم اخذرأی اوراق باقی ومصرف نشده مجدداً شماره‌شده نتیجه‌درصورت مجلس ذکر میشود.

نایب رئیس -آقای ملك‌مدنی موافقید؟

ملك مدنی-موافقم.

نایب‌رئیس- -آقای دماوندی مخالفید؟

معتمد دماوندی -بنده مخالفم. عرض کنم این ماده‌ای که در کمیسیون تصویب شده باماده‌ای که‌دولت در اصل لایحه‌اش تقدیم کرده یك مختصر تفاوتی دارد (نورالدین امامی- در پیشنهاد تصحیح بفرمائید) بنده پیشنهاد داده‌ام وتفاوتش این است که نظر کمیسیون این بوده‌است که‌اوراق‌لازم‌بانجمنهای فرعی بتناسب استعداد و تشخیص انجمنهای فرعی فرستاده شودولی دولت آنقسمت بتشخیص انجمن‌های فرعیرا درلایحه خودش منظور نداشت وبعقیده بنده نظردولت بیشترمتوجه‌انجمنهای اصلی بود، انجمنهای فرعی غالباً درقراء وقصبات دور افتاده تشکیل‌میشود ومعمولا ازنقطه نظر انتخابات اعضاء انجمنهای‌فرعی ازنقطه نظر قانون انتخابات یك اشکالاتی هم پیدا میشود که‌فرماندار در محل نمیتواند آن ۳٦ نفررا پیدا کند بنابراین یك‌نماینده میفرستد ومیگوید ۹ نفر ازمعتمدین محل انتخاب کنید زیرا درقراء وقصبات ازعلماء طرازاول کهپیدا نمیشود وازمالکین درجه اول که‌پیدا نمیشود پس‌وقتی‌درقانون انتخابات‌اصلی که‌دردست‌است‌وعمل میشده‌تابحال دولت‌نظرش‌متوجه انجمن اصلی بوده و انجمن فرعی که تحت نظارت

انجمن اصلی قرار دارد ودر همین قانون هم دولت همین نظررا اعمال کرده است ودرآخرش گفته‌است که بتناسب احتیاج این خودش مفهوم این‌ماده است که بتناسب احتیاجی که‌آن احتیاج راانجمن اصلی برآورده خواهد کرد وتشخیص خواهد کرد وبعداز تشخیص مقدار اوراق لازم‌را خواهد فرستاد این از نظر عمل هم اشکال پیدا نمیشود فرض کنیم اگر مادهٔ ششم آنطور که ما میخواهیم تصویب شود با سوادها رأی بدهند درقراء وقصبات اشکالات زیادی پیدا میشود وفرض کنیم که‌حوزهٔ انتخابیه‌ای دارای ده‌صندوق فرعی است وده حوزهٔ فرعی باید انتخاب بکنند در قراء و قصبات با فرض با سواد بودن در مملکت که‌شایدده‌درصداهالی‌یابیست درصد وخیلی‌هم اغراق بگوئیم سی‌درصدبیشتر ازاهالی باسوادنیستند واغلب آنها درشهرها سکونت دارند بنابراین اگر فرض کنیم که‌در یك حوزه‌ای ۲۰ هزار رأی قبلا میداد. این۲۰ هزاررأی رادرحدود ۱۲هزار رأیش را و شاید بیش از این مقدار حوزه های فرعی رأی میدهند با این وضع با سواد رأی دادن یك تقلیل فاحشی در انجمنهای فرعی پیدا خواهد شد بالطبع زیرا رعایای ساکن قراء وقصبات که اغلب کشاورز هستند دارای سواد بمعنای متداول‌آن یعنی خواندن و نوشتن نیستند بنا بر این کسی که اشباه نویسی میکند یعنی همان فرمایشی که آقای منصف دوست گرامی و همکار عزیزم فرمودند که باو یاد میدهند که این جور مسعودی را بنویس این اشباه نویسی است نمیشود گفت سواد متداول عرف سواد را که عبارت از خواندن و نوشتن میدانند دارد بنا بر این کسی که دارای این وضعیت است که میتواند برود در انجمن فرعی یك ورقه‌ای بگیردوبنویسداین‌جانب حسن فرزند حسین دارای شناسنامه ۸۵۰ آقای‌عباس مسعودی را انتخاب میکنم زیرش را هم امضاء کند این‌جور ما میخواهیم آنکسی که مینویسد مسعودی و رد میشود آن اشباه نویسی است و بایستی بشما عرض کنم که رعیت‌درظرف این یکی‌دوماه‌نمیتواند این اشباه نویسی را هم یاد بگیرد خیلی مشکل است همان هم وقت میخواهدبایدیك‌عده‌ای‌را گماشت و پولی‌داد آنهارا درقهوه‌خانه‌ها دور هم‌جمع کرد و کاغذدست‌آنها داد که بنویس آقای‌مسعودی .

دکتر طبا - وقتی‌یك مدتی‌نوشت‌لااقل‌میداندبه چه کسی‌داردرأی‌میدهد .

معتمد دماوندی — بلی حالا بهر حال در این ماده‌ای که دولت‌پیشنهاد کرده‌بود تحریف شده است بنده خواستم نظر آقای دکتر اقبال را جلب بکنم (دکتر عبده — بنده‌پیشنهاد کرده‌ام) بنده هم پیشنهاد کرده‌ام که کلمه تشخیص را از این جا بردارند اگر جنابعالی‌پیشنهاد کرده‌اید بنده حق‌خودم رابجنابعالی تفویض‌میکنم(دکترعبده- خیلی متشکرم) بله بنده میخواستم نظر جناب آقای دکتر اقبال را جلب کنم که همانطور که دولت نظر داشته که انجمن اصلی‌نظارت کند دراینجا هم موافقت‌بفرمائید که این نظارت برای انجمن اصلی باقی باشد که دچار اشکالات و توهماتی نشویم .

نایب‌رئیس - آقای ملك مدنی .

ملك مدنی - آقای معتمد دماوندی تقریباً در ماده پنجم صحبت نفرمودند و بیشتر مطالبشان مربوط بماده ٦ بود مخاطبشان‌هم آقای مسعودی‌بود بنا براین بنده زیاد احتیاجی ندارد که دفاعی‌از بیانات ایشات کرده باشم زیرا این موضوعی را که ایشان اظهار کردند نظر کمیسیون هم این بود که کارت انتخاباتیرا تعیین کرد زیرا نظری که ایشان گفتند این بود که نقاشی از بین برود و موضوع با سوادبودن مردم‌راهم‌در اینجا آقای منصف‌توضیح دادند و و چون توضیحات مفصلی در این‌مورد داده شده است محتاج نیست که بنده‌هم توضیحی عرض کنم در اصل قضیه عرض کنم اختلافی بین کمیسیون ونظریات مختلفی که آقایان دارند نیست منتهی ما طرفدار کمال مطلوب هستیم آقایان‌طرفدار این هستند که یك امر ناقصی بوجود بیاید قطعاً کمال مطلوب ترجیح دارد بیك امر ناقصی، بنابراین ما طرفدار این هستیم که اشخاصی که میآیند کسی را انتخاب کنندهمانطوری که‌جنابعالی‌فرمودیدلااقل‌بتواند بنویسدحسن، پسرحسین دارنده‌شناسنامه ۳۵۹۰ صادره از بخش نه عودلاجان وبعد هم‌آنوقت دیگر امضاء لازم نداردمینویسد آقای دماوندی را انتخاب میکنم بنده نمیگویم آقای مسعودی چون شما فرمودید و یك روز هم بآقای مسعودی مختصری راجع باین قضیه توضیح دادم ولی اینکه گفته شد در ماده ٥ گزارش کمیسیون بالایحه دولت اختلاف دارد دولت پیشنهاد اصلاحی داد ودر کمیسیون صحبت شد که انجمنهای فرعی اگر تقاضائی میکنند برای تعرفه بایدبتناسب احتیاج آنها تعرفه بهشان داده‌شودو این پیشنهاد از طرف یکی از آقایان اعضاء کمیسیون کشورشد ودر کمیسیون کشورهم عرض‌کنم مورد توجه واقعشد و ضمیمه قانون شد خیال نمیکنم که عیبی داشته باشد حالا آنمطلبی که شما فرمودید عیوب در تمام قسمتهای انتخاباتی پیدا میشود مگر درشهر تهران که صد هزار رأی داده شد یاصد و پنجاه هزار وقتی که بنای باسواد شود طبعاً این تقلیل پیدا میکند ودیگر صد هزار وصد و پنجاه هزار باسواد ندارد که رأی بدهند فرض کنید تهران به ٤٠ یا ٥٠ هزار نفر حداکثر تقلیل پیدامیکند یا در بندر پهلوی که شما نماینده آنجا هستید اگر در دوره های پیش ده هزار تعرفه توزیع میشدحالا بسه هزار یا چهار هزار میرسد نمیخواهم خیلی کم کرده‌باشم‌درشعب فرعی‌هم تقلیل پیدا میکند وباید بهمان نسبت که درشعب فرعی با سواد هست تعرفه برایشان فرستاد ، آنهاهم حق دارند آنها هم اشخاصی هستند که باید ازحق اجتماعی و حقوقی خودشان استفاده بکنند من تعجب میکنم که بعضی‌از آقایان گفتند که ما پیشنهاد حذف این را دادیم بعنوان‌مثال شهرری را میگویم اگر شهرری دارای ٤یا٥ بخش است حق ندارند مردم اینجا که دخالت بکنند در انتخابات شهرری تردیدی نیست . و فقط مردمی که نشسته‌اند در حضرت عبدالعظیم رأیشان را بریزندنواحی هم حق دارند رأی‌بریزند وبافرض کنید ملایر وتویسرکان وگلپایگان که سه شهر هستند آنها هم تابع حوزه مرکزی هستندولی آراء شان باید محفوظ باشد وبنظر بنده این جمله لازم است وجنابعالی که طرفدار کمال مطلوب‌هستید موافقت بفرمائید .

محمد علی مسعودی - آقای ملك آخر کمال مطلوب یك مقدماتی میخواهد ، یك کاریکه مقدمداش غلط‌است‌نتیجه‌اش هم‌غلط میشود

نایب رئیس — پیشنهادی رسیده است از آقای حاذقی .

عباس‌مسعودی — بنده بموجب ماده ۹۰ اخطار دارم میخواستم توضیح عرض بکنم که نسبت به بنده مطلبی گفته شد .

نایب‌رئیس — بفرمائید .

عباس‌مسعودی — بنده بموجب ماده ۹۰ چون اسمی ازبنده برده شد میخواستم توضیح‌عرض بکنم چون درجلسه‌قبل‌هم آقای‌منصف‌مطلبی فرمودند و هم این جلسه آقای دماوندی ، عرض کنم قضایا را نباید آنقدر سخت و مشکل بگیریم که انتخابات را تعلیق بمحال بکنیم ما یکجا میگوئیم که‌مملکت اکثریتش بیسواد است ونبایدبیسوادها را ازانتخاب کردن محروم کرد و یکطرف میگوئیم که منظور ما ازباسواد این خواهد بود که برود ورقه‌ای‌بگیرد وبروی آن بنویسد اینجانب فلانکس دارای‌شناسنامه فلان رأی خودم را بفلانکس میدهم وزیرش راامضا بکند این اصلا نقض غرض است ، این تعلیق بمحال است ...

نایب‌رئیس - آقای مسعودی اینکه مربوط بماده ۹۰ نیست شما درکلیات صحبت میکنید .

مسعودی - راجع باینکه اسم برده شد که مسعودی را ممکن است بطور نقاشی یاد بگیرند و بروند بنویسند عرض میکنم این باز کمال مطلوب ماست دراین مملکت که اکثریت آن بیسواد است اگر بنده بتوانم یك عده اشخاص بیسواد را پیدا کنم وبهشان بگویم که اگر میخواهید مرا انتخاب کنید نقاشی کنید واسم مرا درجای مخفی بر روی ورقه رایتان بنویسید این کمال مطلوب ماست .

نایب‌رئیس - پیشنهادی‌ازآقای حاذقی‌رسیده است قرائت میشود .

(بشرح زیر قرائت شد)

پس ازبیان یك موافق و یك مخالف در ماده بقرائت پیشنهادات اقدام شود .

حاذقی - مخالفی‌نیست امربفرمائیدپیشنهادات خوانده شود .

باتمانقلیج - بنده مخالفم .

نایب‌رئیس - بفرمائید .

باتمانقلیج - بنده ازاین نظر مخالفم که‌الان مذاکراتی شد وجناب آقای مسعودی فرمودند که کمال مطلوب است که کسی بانقاشی بنویسدمسعودی بنده مخالفم این درست نیست اجازه بفرمائید کجدار ومریز نمیشود یا باسواد باید رأی بدهد یعنی رشد فکری داشته باشد وکیلی را که انتخاب میکند لااقل تحصیلات دوازده ساله داشته باشد یا نمیشود سه ربع مردم مملکت را محروم کرد ازحق‌خودشان. (ذوالفقاری - باسوادشان میکنیم) باسواد کنیدقانون بگذرانید چون من خودم طرفدار با سوادها هستم (خنده نمایندگان - احسنت) ولی مشروط باینکه وسایل تحصیل را در اختیارشان بگذارید و از دو دوره بعد اجرا بکنید .

نایب‌رئیس - آقای باتمانقلیج هنوزباکفایت مذاکرات مخالفید ؟

باتمانقلیج - مخالفت خود را پس میگیرم .

نایب‌رئیس- آقای‌باتمانقلیج مخالفت‌خودشان را باکفایت مذاکرات پس گرفتند پس اخذ رأی لازم نیست پیشنهادات قرائت میشود .

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد آقای معتمد دماوندی اصلاح ذیل را در سطرچهارم ماده پنجم لایحه انتخابات بجای جمله و تشخیص انجمن های فرعی جمله و تشخیص انجمن اصلی را پیشنهاد مینمایم.

عده‌ای ازنمایندگان - صحیح است

نایب رئیس - آقای دماوندی .

دماوندی - بنده توضیح کافی عرض کردم و خیال میکنم جناب آقای ملك مدنی هم متوجه‌شده باشند که چه عرض میکنم باید بی پرده عرض کنم که انجمن های فرعی در تمام ولایات برنده انجمن های اصلی هستند مثلا لواسانات در انتخابات تهران رأی‌تمام‌تهران را میبرد (ذوالفقاری- نه‌اینطورنیست) در نقاط دیگر اغلب اینطور است بنده خیال میکنم که با وضع لایحه کنونی که حالا زمزمه پس گرفتن دولت‌هم هست نمیدانم اگر پس‌نگیرد بعقیده من این لایحه‌صد درصد بنفع مملکت‌و ملت ایران است و بنده خیال میکنم که باید همانطور کماکان که در قانون انتخابات اصلی پیش بینی شده است نظارت با انجمن اصلی باشد و اگر لازم باشد که تعرفه هائی فرستاده شود برای انجمن های فرعی با این وضع که در انجمن های فرعی ۹۰ در صد کمتر از انجمنهای اصلی باسواد دارند تشخیص باید بعهده انجمن‌اصلی باشد و الا انجمن‌فرعی می نشیند و میگوید من سه هزارتعرفه میخواهم در صورتیکه انجمن‌اصلی مثلا دو هزار تعرفه‌دارد این نقض‌غرض است (عده‌ای - صحیح است) بنابراین بنده‌خواهش میکنم موافقت بفرمائید که کلمه انجمن فرعی‌برداشته شود تشخیص با انجمن اصلی باشد .

نایب رئیس - آقای وزیر کشور .

وزیر کشور — اگر آقایان دقت فرموده بودند لایحه ای که دولت داده بود کاملا نظر آقای معتمد دماوندی را تأیید میکرد حالا نظر دولت‌هم‌همین است‌منتهی در کمیسیون اینطورتشخیص شده و آمده بمجلس ولی بنده هم بانظر آقای دماوندی موافقم و بنظر مجلس واگذار می کنم (صحیح است).

نایب‌رئیس -آقای مشایخی مخالفید؟بفرمائید

مشایخی — مقدرات انتخابات مطابق آئین نامه‌وقانون انتخابات سابق و این قانون دست‌انجمن اصلی است بنده میخواهم توجه آقایان را جلب کنم که انجمن اصلی اگر خدای نکرده بخواهد از حدود اختیارات خودش سوء استفاده کند تکلیف چیست؟ آیا یك مرجعی هست که بشود ازش بآن مرجع شکایت کرد و جلوگیری کرد در این قانون و در قانون سابق مرجعی برای تجاوزات که ممکن است احیاناً این نه نفر از حدود قانون بکنند پیش بینی نشده بعضی ها نظر دارند یك هیئت نظارت عالی انتخابات تشکیل شود که اگر انجمن خواست تجاوز کند جلوگیری کند ، این که نشده اگر هم بخواهید پیش بینی کنید موجب یك مشکلات دیگری میشود من میخواهم توجه آقایان را جلب کنم که‌باید البته نظارت‌برای انجمن های اصلی باشدولی‌انجمن های فرعی هم هیچ نیستند صفر نیستند انجمن‌اصلی تشکیل میشود برای تعیین تعداد حوزه های فرعی تعیین افرادی که‌باید درحوزه های‌فرعی رأی بدهند ولی انجمن اصلی احاطه کامل بحوزه انتخابیه و آن محل هائی که انجمن های فرعی باید رأی بگیرند ندارد فرض بکنید در یك شهرستانی انجمن‌اصلی تشکیل میشود ده صندوق فرعی‌هم‌تعیین میشود انجمن اصلی آنمقداری که باید رأی بگیرند تعیین میکند فرماندار یا بخشدار هم یك نماینده میفرستد اگر این انجمن تشخیص داد که یك کسی ممکن است در آنجا موفقیت حاصل بکند و انجمن بااو مخالف باشد تعرفه‌کم میفرستد ، شما اولا در این اوراق پیش‌بینی کردید که اوراق باید نمره‌داشته وتعرفه های با نمرات معینش این است که برخلاف گذشته که هر کسی روی یك‌ورقه سفید رأی مینوشت و میرفت میداد حالا هر فرد یك ورقه را که در واقع‌جزو اوراق بهادارورسمی باید تلقی بکنیم‌برود وبگیرد وبنویسد بیندازد توی صندوق بنابراین‌فرض اینکه‌انجمن فرعی بتواند در ایجاتقلب یا فعل و انفعالی بکندامکان ندارد واگر بخواهید این حق را از انجمن فرعی سلب بکنید شما حق ندارید ، اگر انجمن فرعی سه هزار تعرفه لازم داشته باشد باید سه‌هزار تعرفه برایش بفرستید اگر این حق‌را از انجمن های فرعی سلب کنید تعیین وکیل بدون چون وچرا بدست انجمن‌اصلی میافتد وحق‌ساکنین حوزه های‌فرعی‌راکان لم‌یکن تلقی کردیدباینجهت راجع باینموضوع در کمیسیون کشور مطالعات‌دقیقی شد ودرآنجا تعیین شد که ازاینجهت انجمنهای‌فرعی با انجمنهای اصلی از این نقطه نظرهم‌عرض باشند وانجمن فرعی حق‌دارد تقاضای تعرفه کند و انجمن اصلی باید برایش بفرستد اگر فرض بکنیم یك حوزه ای تعرفه فرستاده شد وسوء تعبیروسوءاستفاده شد چه‌مانعی دارد انجمن اصلی درموقع تصویب‌اعتبار نامه‌نظرخودش‌رابنویسدوبفرستدبمجلس‌ومجلس‌قضاوت کند اگراین نظرراقبول نداریدپس بایدیك تصمیم دیگری‌بگیریدونظردیگری‌راقبول کنیدوآن‌اینکه‌این ۳٦ نفر از تمام حوزه انتخاب بشوند اگر از تمام حوزه انتخاب بشوند نظر ما تأمین است ولی حالا که از همه حوزه ها انتخاب نمیشود نمیتوان این را قبول کرد .

نایب‌رئیس - پیشنهادی آقای معتمددماوندی کرده‌اند آقای وزیر کشور قبول کرده اند آقای مشایخی مخالفت کرده اند . آقای حاذقی موافقید بفرمائید وبعد ازآن رأی گرفته میشود .

حاذقی - من معتقد هستم همانطور که آقای وزیر کشور هم تأیید فرمودند چون‌این امر برطبق قانون قدیم وبا تجارب چندین دوره انتخاباتی عمل میشده وکسی ازاین بابت هم ایرادی نداشته برای اینکه ما انجمن مرکزی را صالح میدانیم انجمن مرکزی که بایك شرایط جامعتری در مرکز حوزه انتخابیه تشکیل میشود و افرادش هم بطور کلی واردتر وبصیرترند نمیشود گفت اعضاء انجمن‌اصلی همه افراد مغرضی هستند ولی‌اعضاء آن انجمن‌فرعی مغرض نیستند همینطوری که فرض میشود برای‌انجمن اصلی همینطور هم فرض میشود برای انجمن فرعی ممکن است حوزه فرعی بگوید من بیست هزارتعرفه میخواهم ، ملاحظه بفرمائید بااین قانون درهر حوزه انتخابیه اینقدر تعرفه خواهد بود که هرچه شخص باسواد مراجعه کند بقدر کافی تعرفه در اختیارش خواهد بود بنابراین تعرفه کسر نخواهد آمد باید کوشش کرد که اشخاص باسواد رأی‌بدهند

عده‌ای - احسنت .

نایب‌رئیس - حالا رأی میگیریم .

عده ای از نمایندگان — یکبار دیگر قرائت بشود .

نایب رئیس — یکبار دیگر قرائت بشود (یکبار دیگر پیشنهاد فوق قرائت شد)

نایب رئیس — این پیشنهاد را دولت هم قبول کرده آقایانی که موافقند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب‌شد . پیشنهاد دیگر قرائت شود (بشرح زیر قرائت شد)

تبصره زیر را بماده پنجم لایحه دولت پیشنهاد مینمایم .

تبصره - حوزه های فرعی انتخاباتی دهات و قرا وقصباتی که ازنظر سازمان قضائی واداری‌تابع یك شهرستان دیگر غیر از حوزه اصلی میباشند از نظر اخذ آراء نیز تابع همان شهرستان خواهندبود معتمد دماوندی .

نایب رئیس - این وارد نیست چون مشابه آن رد شده است بنده که نبودم ولی بطوری که آقای فولادوند میفرمایند بواسطه همین امرهم‌رئیس مجلس رأی نگرفته . پیشنهاد دیگر قرائت شود .

(بشرح‌زیر قرائت‌شد)

نظر باینکه اجرای مواد ٥ و ٦ لایحه بعلت کارت انتخاباتی قطعاً بطول خواهد انجامید ومدت عمر مجلس‌پانزده‌قریب باتمام است وفترت هم صلاح مملکت‌نیست علیهذاپیشنهاد می‌نمایم که‌انجام‌مقررات مربوط بماده٦ برای انتخابات دورهٔ۱۷مو کول گردد ودولت مکلف‌است انتخابات‌دوره۱٦را کمافی‌السابق هرچه زودتر بجریان گذارد - دولتشاهی.

صدرزاده -بنده‌طبق ماده ۱۳۰ ازآئین‌نامه اخطار نظامنامه‌ای‌دارم.

(مادهٔ ۱۳۰ بشرح‌زیر قرائت‌شد)

مادهٔ ۱۳۰ - نمایندگان حق‌دارند نسبت‌بهریك ازمواد اصلاحاتی پیشنهاد نمایند مشروط بر اینکه آن‌پیشنهاد کاملا مربوط بموضوع لایحه باشدکلیه اصلاحاتی که‌از طرف یك‌یا چندنفر از نمایندگان پیشنهاد میشود باید کتبی باشد وماده‌ای را که‌اصلاح پیشنهادی مربوط بآنست‌تصریح نماید باصلاحاتی که بتشخیص رئیس مجلس خارج ازموضوع لایحه باشد ترتیب اثر داده نمیشود وبقرائت آن‌اکتفا میگردد،

نایب‌رئیس -آقای‌صدرزاده بفرمائید.

صدرزاده -الان‌مادرمادهٔ‌پنج وارد هستیم‌ودر آن‌باره صحبت میکنیم وپیشنهادات‌نسبت باین‌موضوع رامورد بحث ومطالعه وبررسی قرار میدهیم ماده ٦ هنوز اصلا مطرح نشده است ونسبت بآن موافق و مخالف صحبت نکرده است تاذهن آقایان برای‌قبول پیشنهادی حاضر باشد بنا براین بنده استدعا میکنم آنقسمت ازپیشنهاد آقای دولتشاهی که‌مربوط بماده ٦ است بهیچوجه‌درمادهٔ مطرح نشودتابمادهٔ٦ برسیم آنوقت ایشان پیشنهاد بدهند .

نایب‌رئیس -خواهش‌میکنم این‌پیشنهاد رادر مادهٔ٦ بفرمائید.

دولتشاهی-بااینکه مادهٔ‌پنج مقدمه‌ایست‌برای

مادهٔ ٦ معهذا بنده این پیشنهاد را میگذارم برای مادهٔ شش •

نایب‌رئیس - پیشنهاد دیگر قرائت شود •

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد میکنم بعداز جمله بهریك ازانجمنهای فرعی وشعب بترتیب ذیل اصلاح شود بتناسب احتیاج ومیزان جمعیت بتشخیص انجمن مرکزی مقدارلازم را بفرستند - دکتر معظمی •

دکتر معظمی - چون باتصویب پیشنهاد آقای معتمد دماوندی نظر بنده تأمین شده است پیشنهاد خودم را پس میگیرم •

نایب‌رئیس - پیشنهاد دیگر قرائت میشود •

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد مینمایم بعداز جمله بهریك ازانجمنهای فرعی وشعب بترتیب ذیل اصلاح شود :

بتناسب احتیاج ومیزان جمعیت بتشخیص وزارت کشور از روی آمار • فولادوند •

نایب‌رئیس - آقای فولادوند •

فولادوند - پیشنهادی که قبلا آقای معتمد دماوندی دادند البته بایستی برای اکثریت مجلس احترام گذاشت پیشنهاد ایشان تصویب شد البته از جهت نمایندگانی که الان شاغل هستند والان در مجلس اند این پیشنهاد بسیار خوبی بود زیرا انجمن بطور تحقیق نزدیکتر است باو کیلی که الان در مجلس است یعنی فرماندار ورئیس دادگستری یا رئیس انجمن شهر ظن قریب به یقین این است که رفقای وکیل شاغل را بیشتر ممکن است دعوت کند (یکی از نمایندگان - اینطور نیست) (عده‌ای - صحیح است) اجازه بفرمائید که بنده عرضم رابکنم این پیشنهاد یك پیشنهاد عجیبی بود که دریك لفافه خیلی خیلی دقیقی بتصویب مجلس رسید حالا برای اینکه آقایان کاملا بقضیه آشنا شوند عرض میکنم مثلا در محل آقای دکتر معظمی آنجا یك حوزه است بنام کمره و محلات کمره و محلات یك نفر وکیل دارد کمره ۵۰ هزار جمعیت دارد محلات ۲۵ هزار جمعیت دارد حوزه اصلی بیست وپنج هزارنفری است یعنی محلاتی است علیهذا حوزه اصلی رأی نمیدهد بحوزه فرعی که دو برابر آن جمعیت دارد یعنی عملی که در دوره ۱۴ و ۱۵ هم شده حوزه خود آقای دکترمعظمی گلپایگان و خونسار یك وکیل دارد وانجمن اصلی بخونسار رأی نمیدهد تعرفه نمیفرستد علیهذا اگر شما واقعاً میخواهید حق افرادی را که وکیل نیستند وپیاده اند ما که حالا سوارهستیم رعایت کنیم این درست نیست که انجمن اصلی هرچه دلش خواست برای انجمن فرعی بفرستد چرا میفهمد وکیل درفلان قسمت عقب است بآنجا رأی نمیدهد چون میداند که پنج هزارنفر هم میآیند آنجا رأی میدهند اورادرحوزه اصلی شکست میدهند این عمل درحوزه الیگودرز و بروجرد شده است . الیگودرز یك بخش است که هفتصد پارچه ده دارد یعنی از حوزه بروجرد وسیلا خور بالا و پائین بیشتر جمعیت دارد همیشه حوزه بروجرد رأی نمیفرستد بالیگودرز یعنی بیست هزار تعرفه نگاه میدارد برای بروجرد وسه هزار رأی میفرستد برای الیگودرز وهمه جا همینطور است آقایان نمایندگان مسئول کمیسیون کشور باکمال دقت این را تصویب کرده‌اند بنده هم عرض میکنم که انجمن اصلی مسئول کار است اما انجمن اصلی که نباید یك حوزه ایرا خفه بکند ! یا انجمن اصلی ازروی آمار بدهد آمار را بگیرد ازوزارت کشور واین بحث خیلی زیادشده است آقای شهاب خسروانی شاهدند که در حوزه خودشان بهمین ترتیب باآقای حشمتی مبارزه کردند کمره ۵۰ هزار جمعیت دارد محلات پانزده هزار جمعیت دارد شما چرا بکمره تعرفه نمیدهید ؟ در بروجرد خود بنده هم همینطوراست درهمه جا هست یا باید وزارت کشور بدهد که بی نظراست یا باید انجمن ازروی آماربدهد این یك نکته ، نکته‌دیگر من میخواهم اینجا از جناب آقای دکتراقبال سؤال کنم که در این قانونی که داریم وضع میکنیم طرز تعیین انجمنها راگفته‌است باین‌شرایط باشد درحوزه گلپایگان فرمودندانجمنی تعیین شده بعد یك چنین عملی هم فرماندارآنجا کرده ولی آیا این قانونی است ؟ قبلا دو ماه پیش انجمن گلپایگان را تعیین کرده ودرلفافه هم نگاهداشته که هروقت این قانون بیرون آمد شروع کنند مخالفین راکنار بگذارند•

وزیر کشور - راجع بپیشنهادآقای فولادوند که وزارت کشور دخالت بکند من مخالفم زیرا وقتی انتخابات شروع شد وزارت کشور دخالت ندارد و کار به عهده انجمن است و وزارت کشور هیچ نوع دخالتی ندارد و انجمن مرکزی هر طور که تشخیص داد عمل خواهد کرد راجع بگلپایگان هم همینطور که عرض کردم انجمن تشکیل شده است ولی چون این قانون که مخصوصاً با سوادها رأی بدهند در مجلس مطرح است وقتی تصویب شد این‌مخالف‌قانون فعلی است البته‌تعطیل خواهد شد ومطابق‌این قانون انجمن تشکیل‌میشود•

دکتر معظمی — اخطار دارم مطابق ماده ۹۰ •

نایب رئیس - بفرمائید •

دکترمعظمی - من نماینده گلپایگانم و از این نسبتیکه‌آقایان دادندمیخواهم دفاع کنم‌خوانسار که مردم شریفی دارد و بامن ارتباطی هم ندارد ۱۹۵۰۰ جمعیت‌دارد تمام‌جاهائی‌است کدریك‌دره‌واقع ودهاتی است که همه متصل بهم است و بچه آنهاهم شناسنامه دارند همه ساله شش هزار تعرفه بآنجا فرستاده‌شده است واگر نخواهند بآنجا تعرفه‌بدهند بنده‌خودم مخالفت خواهم کرد اصلا من نمیدانم چرا چندروزاست که‌آنمسفرعوض‌شده‌و آقای‌فولادوندمرتباً بمن تعرض میکنند ؟ (فولاد وند - من‌تعرض‌نکردم) آقای رئیس هم باید جلوگیری بفرمایند که درموقع پیشنهاد راجع بهمان قسمت صحبت کنند و البته در موضوع پیشنهاد منشی‌ایشان نباید بیایندانجااینطور صحبت کنند (فولاد وند - بنده منشی رئیس نیستم منشی مجلس هستم) بنا براین تمنی میکنم آقای فولادوند فقط از شاهرود دفاع کنند نه از گلپایگان

فولادوند - شما هرطوردلتان خواسته رفتار کرده اید

شهاب خسروانی - طبق ماده ۹۰ اخطار دارم •

نایب‌رئیس - بفرمائید •

شهاب‌خسروانی - همانطور که‌جناب‌آقای‌دکتر معظمی فرمودندوارد‌خصوصیات‌اشخاص‌نمیشوم‌درموقعی که یك لایحه ای مورد توجه افکار عمومی‌بخصوص روشنفکران این مملکت است و به پیروی از نیات اعلیحضرت همایونی میخواهند یك‌اصل دمکراسی که تا بحال در اینجا یك قدم‌برایش برداشته نشده انجام دهند باعناوین مختلف میخواهند این حق را با یك صورت دیگر ازبین ببرند آقای فولادوند انتساب بآقای حشمتی دارند بنده هم مبارزه سیاسی با آقای حشمتی دارم این مخالفت‌شخصی نیست و چنانکه ملاحظه فرمودید در تمام مدت دوسال بنده هیچگونه اعتراضی بآقای حشمتی نکردم (دهقان - حشمتی مرد شریفی است)بنده عرض کردم در مبارزه‌سیاسی با ایشان اختلاف دارم عرض نکردم که شریف نیست اما چیزی که ایشان فرمودند که کمره از محلات جمعیتش بیشتر است کمره دربخش محلات بوده‌است کمره دو بخش است یکی بخش دلیجان است جاسب و نراق و سایر جاها و یکی کمره و همیشه محلات وکلای خوب و مبرز و محترم داشته از جمله‌چندین دوره آقای حاج شیخ اسد الله محلاتی چندین دوره جناب آقای صدرالاشراف وکیل آنجا بوده اند و یکمرتبه که محلات نتوانسته است رأی بدهد فقط علت اختلاف‌فی‌مابین بوده است بعدهم‌منزل آقای دکتر امینی خود من واگذار کردم و رفتم برای کنفرانس و الا اینطور نیست که محلات‌نتواند کمره را شکست‌بدهدولی‌آقای فولادوندعقیده‌شان‌این‌است که‌الیگودرز وکمره‌تمام خان‌وفئودال هستندالبته‌وقتی اینجور باشد میتوانندوکیل باشند

نایب‌رئیس - آقای حاذقی

حاذقی - عرض کنم استدعا میکنم آقایان نمایندگان باین‌نکته توجه بفرمایندتمام‌این‌شکایاتیکه وارد میشود در امر انتخابات ناشی از این است که میگویند یا بوسیله اعمال نفوذ دولت یا بوسیله اعمال نفوذ متنفذین در امر انتخابات آراء اشخاص بیسواد غیر مطلع و آنهائی که وارد در امرانتخابات نیستند حاکم بر آراء کسانی است که وارد هستند و مطلع هستند و درحوزه مرکزی انتخابیه هستندو نتیجه انتخابات اغلب‌وکلای حقیقی‌شهرها نیستنداین عرض که من میکنم درجهرم خوشبختانه وضع آنجا طوری است که حوزه های فرعی ندارد ازپنج هزار رأی که داده میشود پانصدتا مال قطب آبادواطراف است و ۴۵۰۰ تامال شهراست و درآنجا نمیتوانند مداخله بکنند ولی درجاهای دیگر مثلا حالا شیراز را مثال میزنیم هر وقت‌انتخابات‌آنجا شده آراء شهر تعدادش‌نه‌هزاررأی‌است‌وآراءحوزه‌های‌فرعی ۱۵یا۱٦ هزاررأی بنابراین قطعی‌است‌نه‌هزاررأی‌برای‌شهر که مال طبقه تحصیل کرده و روشنفکر است تحت تأثیر آراء حوزه‌های فرعی‌محکوم میشود بنابراین‌بانظری که دولت دارد نباید حوزه های فرعی را حاکم برحوزه‌های اصلی ومقدرات انتخابات بکنیم‌بایدتوجه کرد که رأی مردم مرکزشهرستان ها همیشه مشخص وکیل باید باشد والا آراء دهات و اطراف ممکن است آنها یك‌تعرفه‌های زیادی بدهند صندوق‌سازی بکنند وآن‌وکلا را برشهر تحمیل‌بکنند وآن وکیل دولت ومتنفذین است ولی‌وکیل ملت نیست •

نایب رئیس — آقای کشاورز صدر •

کشاورزصدر - بنده متأسفم که یك‌پیشنهاد خوبی که شد با امثالی که زده شد وضعش عوض شد آقایان تصدیق‌میفرمایند که اگریك مرکز حوزه‌ای

بود که درآنجا بناشد یك‌حوزه های فرعی هم داشته باشد وآن‌حوزه‌های فرعی‌زائد بر مرکز اصلی‌رأی داشته باشند نبایستی که روی تعصب مرکزی آن افراد را محروم کرد بنده مثال الیگودرز را میزنم بنده سالها در الیگودرز و بروجرد سالهای سال مدعی‌العموم بوده‌ام و وکیل‌عدلیه و مطالعه در آنجا میکردم در الیگودرز جمعیتش دو برابر یا تقریباً دوبرابر ونیم بروجرد وحومه بروجرد وسیلاخوراست این جا را وقتی حوزه مرکزی بروجرد بخواهد تعیین بکند شاید رعایت نکند تا بحال شاید رعایت کرده‌باشد من‌بطور کلی‌صحبت‌می کنم‌و وزارت کشور هم بنده موافق هستم که مربوط نیست بآنجا بنده خواهش میکنم که‌آقای فولادوند پیشنهادشان را با این جمله اصلاح بکنند که انجمن مرکزی انتخابات مکلف است از روی آمار جمعیت بهمان نسبتی که برای حوزه مرکزی تعرفه میدهد برای حوزه خارج هم بدهد این‌نظر را آقایان هم قبول دارند واگر بخواهند غیر از این بشود معنی اش این است که میخواهند یك عده ای را محروم کنند اما در باره گلپایگان وخونسار آنجا حقاً وانصافاً عمل شده‌است یعنی بهمان تناسب و مقداری که بوده است و اگر آقای‌فولادوندمطلبی گفته‌اند نظری نداشته اند اما بدبختانه در ضمن این گفتگو که شد حیثیت اشخاص هم دربین‌است بنده‌چون راجع بآقای حشمتی صحبت شد باید بعرض آقایان برسانم که آقای حشمتی از مردمان بسیار شریف و سالم است وکسی است که عموم‌آقایان قبول دارند (صحیح‌است)و اگریك‌وقت هم اختلافی داشته اند خودشان درست خواهند کرد این است که از آقایان تقاضی میکنم بعرایض من دقت کنند •

نایب رئیس قبل از اینکه رأی بگیریم بپیشنهاد آقای فولادوند ایشان میخواهنداز ماده ۹۰ استفاده کنند .

معتمد دماوندی - پس‌چرادر جلسه گذشته طبق ماده ۹۰ بنده اجازه ندادید ؟

فولادوند — بنده منظوری ازاینکه‌بآقای دکتر معظمی جسارتی بکنم نداشتم‌اشتباه اینجاشد که من عرض کردم پیشنهادی که آقای دکتر معظمی کردند باتوجهی که بمحل خودشان دارند البته‌محل خونسار کوچکتر است از گلپایگان ولی در کمره میدانید که یك بخش است یك‌کارهائی میشود این‌را بنده مخالف بودم ولی نمیخواستم بایشان اهانت بکنم اما در مورد آقای شهاب خسروانی بنده هم بایشان احترام‌میگذارم بایشانهم‌جسارتی نکردم‌آقای شهاب‌خسروانی میفرمایند که یك قانونی را که بدستور اعلیحضرت همایون شاهنشاهی برای تصویب بمجلس شورایملی آورده‌اند بعضی‌ها میخواهند با این قبیل پیشنهادات ازبین ببرند الان قریب ۸۴ نماینده‌ویك عده تماشاچی و آقایان مدیران محترم جراید هستند آیا این پیشنهاد من برای از بین بردن آنقانون بود ؟ (عده‌ای — ابداً) من‌بایشان احترام‌می کنم (یکی‌از نمایندگان - بنده هم بایشان احترام‌میکنم) جد ایشان‌وجد آقای شهاب خسروانی ازمردان‌بسیار محترم هستند من افتخار میکنم که با آقای حشمتی در کرمان‌بوده‌ام درعراق هم بوده‌ام من افتخارمیکنم ببرادرم بآن‌برادرم که برای حفظ ونجات مملکت در آذربایجان جنگ میکند و وطنش را نگاه میدارد عرض کنم که متأسفانه یا خوشبختانه من از فامیل خیلی بزرگی هستم من دربشت‌کوه والی‌آنجا خاله زاده من‌است دربروجرد علاقه ملکی پدرم هست در کمره علاقه مادرم‌وحشمت الدوله پدر مادرم وفامیلم است در کجا هست دربختیاری هست من‌اگر در یك موضوع اظهار نظر می کنم ازجهت این‌است کمن بایك ثلث این مملکت خویشی دارم بستگی دارم علاقه دارم ویك نکاتی‌را که می‌بینم حق یکفردی را ازبین میبرند بنده قبول دارم که هر فردی همینطور است‌ممکن‌است گاهی‌یك‌چیزهائی که‌خلاف‌میل‌وخلاف مصلحت مملکت‌میبینم ممکن است عصبانی بشوم والا آقایان دراین دوسال میدانند که بنده هیچوقت‌غرض ونظری ندارم آقای دکتر معظمی مورد احترام‌بنده هستند پدر ایشان مرحوم معظم السلطان هم مورد احترام همه ما بودند جدایشان هم با جد بنده رفیق بودند این اشتباه نشود بنده عرض کردم که از روی آمار بحوزه های فرعی تعرفه بدهند آقای دماوندی مخالفند اگر یك شهرستانی آمار داشت و معلوم‌شد یك بخشی ۵۰ هزار جمعیت دارد ویك بخشی پنج هزار باید باین دو یك‌جور تعرفه بدهند؟ باید تعرفه را تقسیم کنند ، تقسیم بنسبت .

نایب رئیس - آقای مخبر .

مخبر - فلسفه‌وضع قوانین وقوه مقننه‌رامطالعه بکنید این بتناسب احتیاجات کشور است قانون نه برای افراد بخصوصی وضع میشود و نه افرادی که اظهار نظر میکنند حق دارند از نظر شخصی نسبت بآن‌قانون اظهار نظر کنند زیرا قانون برای‌تمام افراد مملکت وبرای احتیاجات تمام کشور است‌خیلی اسباب تأسف است که وضع قانون برای هریك از آقایان مابه الاشکالی دارد که حالا میخواهند همان‌نظریات‌رابوسیله تبصره یاپیشنهاداتی تأمین کنندبنده عرض میکنم اگر یك همچومشکلاتی بوده یا یك خلاف قانونهائی در سابق بوده اینرا با وضع قانون نمیشود اصلاح کرد قانون همانطور که سابقاً معمول بوده و معمول هست وضع قانون را از طرز اجرایش تفکیك میکنند مجریان قانون تقصیر دارند برای اینکه اصل این است که این قانون درست‌اجراشودیاخیردراجرای آن چیزی که خودشان منظور دارند آن اجراشود بنده میخواستم‌ازآقایان خواهش کنم که این قانون الان چند جلسه است در مجلس شورایملی‌مطرح است و از طرفی هم‌آقایان عجله دارند که انتخابات در زمان بودن‌مجلس‌شورای ملی شروع شود مضافاً براینکه چون زیاد پیشنهاد میشود و درهرماده‌ای چندین پیشنهاد شده بعقیده بنده موضوع قانون را قلب میکند و علت غائی را از بین میبرد و ممکن است منتهی شود باینکه برگردد ویك‌مدت زیادی بتعویق بیفتد بنده‌خواهش میکنم‌از آقایان که اگر پیشنهاداتی‌میدهند‌پیشنهادات آنقدری که البته تأثیر دارد بدهند ولی از پیشنهادات زائد صرف نظر بفرمایند و آنقدر بحث دراطراف مسائلی که مربوط بمتن قانون نیست نشود .

نایب‌رئیس — پیشنهاد آقای فولادوند بطوریکه اصلاح شده قرائت میشود •

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد مینمایم بعد از جمله بهریك از انجمن های فرعی و شعب بترتیب ذیل اصلاح شود: بتناسب جمعیت ازروی آمار بتشخیص انجمن مرکزی مقدار لازم را بفرستد •

نایب‌رئیس - آقای وزیر کشور نظر شما چیست ؟

وزیر کشور - موافقم •

نایب رئیس — پس رأی میگیریم باین پیشنهاد آقایانی که‌موافقند قیام کنند(اکثر برخاستند) تصویب شد. پیشنهاد دیگر قرائت میشود •

(بشرح زیر قرائت شد)

پیشنهاد میکنم در سطر پنجم بجای « انجمن های فرعی » بعد از کلمه « تشخیص » قبل از « مقدار لازم » نوشته شود « انجمن های اصلی» دکتر جلال عبده •

نایب رئیس - چون آقای دکتر عبده در جلسه حاضر نیستند مطرح نمیشود • پیشنهاد دیگر قرائت میشود •

(بشرح زیر قرائت شد)

مقام ریاست مجلس شورایملی خواهشمندم ماده پنجم بطریق زیر اصلاح گردد-مسعود ثابتی •

ماده ۵ — وزارت کشور مکلف است‌اوراق آراء با علامات مخصوص و شماره‌ردیف تهیه‌وبتعداد ده درصد آمار هرحوزه انتخابیه در اختیار انجمن های‌اصلی‌بگذارد که انجمنهای اصلی با رعایت‌تناسب جمعیت حوزه های فرعی وشعب تقسیم نمایند آرائی که روی غیر این اوراق نوشته شود باطل است ،

نایب‌رئیس - آقای مسعود ثابتی •

مسعود ثابتی — عرض کنم بنده توضیح مفصلی ندارم زیرا عرایضی که شده باید عرض کنم خدمت آقایان استدلالی که دارد همان استدلالی است که آقای فولادوند فرمودند ما احترام‌میگذاریم برای مجلس پیشنهاد نمایندهٔ محترم آقای معتمد - دماوندی هم مورد قبول واقع شد ولی دراینجا یك یك نکته ایست که‌آ فرمایش آقای فولادوند بنده بسایر امثله کاری ندارم بنده راجع بامثله ای که فرمودند حرفی نمیزنم اما در آنقسمت که فرمودند این پیشنهاد بنفع نمایندگان حاضر است و تردید ندارد‌برای اینکه طبیعی است فرماندارریس‌دادگاه انجمن شهر که فعلا هست وموجوداست (آزاد — نه‌آقا اینطور نیست) حالا برای شماهم تنها نیست برای بنده و برای اکثریت اینطور است واین محل تردید نیست وبرای اینکه اینجا عرض کردم پیشنهاد بنده مکمل پیشنهاد آقای فولادوند است این که عرض کردم ده درصد سال گذشته هم عمل شددر خراسان هم عمل‌شدو اینکه گفته میشود آمارنیست اینطور نیست آمار شاید نقاط خیلی کمی نقاط‌خیلی محدودی آمار نداشته باشد والا درشهرستان مشهد ۵۶۵ هزارنفر جمعیتش است که شناس‌نامه گرفته‌اند وهر حوزه ای هم معلوم است سال گذشته هم همین عمل انجام شد بتناسب ده‌درصدجهت‌هرحوزه‌ای‌تعرفه فرستاده‌اند واین مصون میدارد انتخابات را ازاعمال نظرها بعقیدهٔ بنده‌وزارت‌کشورروی‌آماربه نسبت‌ده‌درصد بایستی اختصاص بدهدبحوزه‌های‌اصلی‌وهمان‌تناسب‌را درتقسیم‌رعایت بکندیعنی ده درصد•

رئیس - آقای سزاوار .

مخبر — البته آقایان میدانند در قانون انتخابات سابق که انجمن انتخابات اختیاراتی دارد و باآن اختیاراتیکه دارد بایستی تعرفه‌ها رابه تناسب

جمعیت هم حوزه ها هم مرکز اصلش تقسیم بکند و واگر ماحالا بیائیم این را تعیین بکنیم برای اینکه ازروی آماره‌ده‌درصدبفرستدحالا گذشته‌از اینکه‌آمار صحیح ودرستی نیست زیرا دراثر فعل وانفعال‌جمعیت ها ازیك نقطه بنقطهٔ دیگر میروند وآمار صحیحی‌در دست نیست بنظر بنده یك اشکال دیگری هم پیدا خواهد کرد ودیگر جائی است که کاملا می شود اعمال غرض و اعمال نفوذ کرد زیرا همان جائی که تناسبش ده درصد است انجمن اصلی هم بهمان تناسب ده درصد بدهد این خودش یك آمار دقیقی لازم دارد واین‌ازآن مواردی است که‌هم‌درانتخابات مداخله میشود وبعقیده بنده همان بهتر که مثل سابق باختیار انجمن نظارت بگذاریم زیرا انجمن نظارت مسئول عمل‌انتخابات است واین برخلاف اصل است،

نایب رئیس - آقای نورالدین امامی.

نورالدین امامی - بنده عرضی ندارم.

نایب رئیس - آقای مشایخی.

مشایخی - بنده موافقم.

بعضی از نمایندگان - مخالف ندارد.

حاذقی - بنده مخالفم.

نایب رئیس - بفرمائید

حاذقی - هرچه آقایان توجه بفرمایند که‌قانون ساده‌ترومختصرتر وموجزتر باشد عملی‌تراست اینهمه شاخ وبرك دادن بقانون وپیشنهادهائیکه موجب‌بسط مطلب میشود هم‌وقت مجلس‌تلف میشود وهم موجب تعویق‌شروع‌انتخابات‌میشودوقتی‌دولت‌مکررتقاضامیکند تازودتر تکلیف لایحه را تعیین کنیدآلان چهل‌روز بیشتر از عمر مجلس باقی نیست و دولت میخواهد شروع بکند بانتخابات این پیشنهاد ات که همه‌مثل شاخه و برك زاید است بنابراین بنده خواهش‌میکنم ازآقایان‌محترم به پیشنهاد های‌غیر وارد رأی ندهند تاکسی‌پیشنهاد غیر وارد نکند.

نایب‌رئیس - آقای مشایخی.

مشایخی - بنده توجه جناب آقای حاذقی را باین نکته جلب‌میکنم که این قانون برای چه‌بمجلس آمده این قانون اصلاح انتخابات است و بمنظور جلوگیری از اعمال نفوذ و مداخلاتی است که ممکن است بشود درقانون سابق تأمین نشده بود ومنظور نشده‌بود اینقانون که‌آوردند برای این آوردند که حقیقة ملت ایران دریك محیط آزاد در انتخابات شرکت بکند و بهر کسی دلش میخواهد رأی بدهدو دیگر نگذارند برخلاف حقیقت یك شخص انتخاب بشود درست است که شما بموجب این قانون دارید اختیارات انجمن اصلی‌را زیادمیکنید یك فعال‌مایشاء باسم‌انجمن‌اصلی‌درست‌میکنیداین" پیشنهادی که ایشان دادند پیشنهادات قبلی‌را منکرشدند اگرحق نظارت بانجمن فرعی داده شود این نقض غرض است واگر بانجمن اصلی داده شود فعال مایشاء است ایشان میگویند ده درصدجمعیت کشور رأی دهنده‌است اعم از بی‌سواد یا با سواد این تناسب صحیح است اولا فرض کنیم ده در صد معنایش این نیست که وقتی شما هزار تعرفه فرستادید حتماً باید هزار نفررأی‌بدهند اگر باسواد بودندممکن است کمتر رأی بدهنداگر بیسوادشدبیشتر قدرمسلم‌این‌است که‌ده درصدحدنصاب صحیح‌است ۱۰ میلیون جمعیت در ایران هست‌دولت یکمیلیون‌ونیم تعرفه نمره‌دار از نمرهٔ یك تا نمرهٔیك میلیون‌ونیم طبع میکند و بعد میآید بجمعیت کشور تقسیم میکند برای هر شهرستان روی آمار تقریبی که هست بدهد بانجمن اصلی و انجمن اصلی روی تناسب جمعیت بانجمنهای فرعی تقسیم میکند این‌جا راه اعمال غرض از طرف انجمن اصلی مسدود است اگر این کار را بکنید انجمن اصلی حکومت‌میکند ممکن است یك کسی راکه خودش میخواهد انتخاب بشود بآن حوزه تعرفه بدهد ووقتی نخواست کسی انتخاب بشود بآن حوزه تعرفه ندهد این پیشنهاد جامعی است و خواهش میکنم بآن رأی بدهید.

نایب رئیس - رأی میگیریم بپیشنهاد آقای مسعودثابتی‌آقایانیکه موافقند قیام کنند (عده کمی برخاستند) تصویب نشد پیشنهاد دیگرقرائت میشود

(پیشنهاد آقای صفوی بشرح زیر قرائت‌شد)

مقام محترم ریاست مجلس شورایملی پیشنهاد میکنم درماده۵ سطر۳ بجای مهرحوزه ممهور نموده نوشته شود بمهرخود.

نایب رئیس - آقای صفوی.

صفوی - عرض کنم که‌این یك‌اصلاح عبارتی است دراینجا نوشته شده‌است بمهرحوزه ولی وقتی آقای صدرزاده هم‌گزارش راقرائت میکردند بمهر خود قرائت کردند ولی در اینجا مهر حوزه چاپ شده است برای‌اینکه اشتباه‌نشودبنده‌پیشنهادکردم که‌ممهور بمهرخود بکنندوبفرستند بحوزه‌های فرعی این‌یك اصلاح‌عبارتی است.

مخبر - این درست است بمهرحوزه نبایدباشد بمهر انجمن باید باشد.

صفوی - چون بالاهم انجمن نوشته‌شده بهتر است بمهرخود موافقت بفرمائید.

سزاوار - بسیار خوب بنده هم موافقت دارم که‌بمهرخودباشد

وزیر کشور - بلی این اصلاح عبارتی است اشکالی ندارد.

نایب رئیس - اصلاح‌عبارتی است پیشنهادشده بمهر خود باشد آقای وزیر کشور وآقای‌مخبرقبول کردند معهذا رأی میگیریم.

بعضی‌ازنمایندگان - عده کافی نیست.

نایب رئیس - مطابق آئین‌نامه جدید البته آقایان اطلاع دارند که‌در موقع رأی وقتی بیرون بروند و تذکر داده شود و تشریف نیاورند نصف حقوق‌روزانه‌شان کسرخواهدشدچون‌دیگران که‌تقصیر ندارند(دراینموقع‌عده کافی‌شد)رأی‌میگیریم‌باین‌اصلاح عبارتی آقایانیکه‌موافقندقیام کنند (اکثربرخاستند) تصویب‌شد رأی‌میگیریم‌ماده‌پنجم با اصلاحاتی که‌شده است و قبول شده است آقایانیکه موافقندقیام کنند (اغلب برخاستند) تصویب شد ماده‌ششم‌مطرح‌است قرائت میشود.

(بشرح زیر قرائت شد)

ماده ششم - دادن رأی مخفی است بنا براین همینکه رأی دهنده باطاق انجمن وارد شد پس از ارائه کارت‌انتخاباتی‌یکی‌ازاوراق مذکوره بالا رااز انجمن دریافت میدارد سپس در محلی که‌در اطاق انجمن برای نوشتن رأی معین شده است رأی خود را نوشته بصندوق میاندازد

تبصره ۱ - ترتیب تهیه وتنظیم کارت انتخاباتی را دولت ضمن آئین نامه ای که بتصویب کمیسیون کشور بمجلس شورای ملی باید برسد تعیین‌خواهد نمود.

تبصره ۲ - درصورتیکه دولت نتواند کارتهای انتخاباتی را قبل از شروع انتخابات دوره۱۶ تهیه نماید برای اینکه‌تأخیری در انتخابات دوره۱۶ روی ندهد اجرای مقررات ماده ششم موکول بانتخابات دوره ۱۷ خواهد بود

سزاوار - اصلاح عبارتی‌دارددر اینجانوشته‌شده اجرای ماده‌ششم دراصل اجرای‌ماده پنجم‌وششم‌بوده وپنجمش افتاده

نایب‌رئیس - درآخر تبصره‌دوم‌اضافه‌میشود آقای دکترعبده نوشته‌اندر صورت‌اسامی‌مخالفین وموافقین که من بماده ششم مخالفم‌مخصوصاً ذکر کرده اند عقیدهٔ ایشان‌میتوانند صحبت کنند بفرمائید

دکترعبده - عرض کنم بنظر بنده‌ماده ششم گزارش کمیسیون حائز کمال اهمیت است (بعضی‌از نمایندگان - شما مخالفید یا موافقید؟) بنده‌مخالفم با گزارش کمیسیون و موافقم‌باپیشنهاد دولت(احسنت) عرض کنم باعتقاد بنده این ماده حائز کمال اهمیت است‌واقتضادارد که‌نمایندگان‌محترم‌اجازه داده‌شود که نظریاتی که‌دارندراطراف اینماده‌بیان کنندعرض کنم بنده‌خیال‌میکنم(قبادیان - تطاهرات‌رابفرمائیدپس‌سرسایر یافرادملت‌ایران‌راباید‌بریدرا)بنظر بنده کمال‌مطلوب‌برای لك‌حکومتی‌این است که‌عاقلترین وبااستعداد ترین‌و لایقترین‌افراد آن‌مملکت آن کشوررااداره کنندووقتی که‌یك دسته‌ای (باتماتقلیج - بشرطیکه نقاشی نباشد) آقای‌باتماتقلیج‌اجازه‌بدهید من‌عرضم‌را بکنم‌مادامیکه حرفهایم‌رانزنم‌ازاینجاپائین‌نمیروم‌باین‌دلیل‌حالا که‌کمال مطلوب‌این‌است‌بایدسعی‌بکنیم‌بوسیله مقرراتی که‌داریم باید سعی بکنیم لایقترین و شایسته‌ترین‌افراد رادر دستگاه هیئت حاکمه مداخله دهیم (قبادیان — پس قانون اساسی را هم تغییر بدهید) خوب برای این که این هدف اصلاح ما تأمین بشود بنده خیال میکنم بهترین راه این است که بمردمی که شایستگی و لیاقت تشخیص ورشد اجتماعی دارند بآنها ما اجازه بدهیم که بتوانند درانتخابات‌شرکت کنند خواهید گفت که تشخیص رشد اجتماعی را چه جور خواهیم داد ملاك وضابطه دراینکار چیست بنده تصدیق میکنم که یك ملاك وضابطهٔ مطمئن و مسلمی شاید نتوانیم پیدا کنیم ولی بافقدان‌یك‌ملاك و ضابطهٔ مسلم و مطمئن ما میتوانیم لااقل توانائی خواندن ونوشتن را ملاك وضابطه رشد اجتماعی و سیاسی قراربدهیم چرا برای اینکه اگر کسی‌دارای توانائی خواندن ونوشتن‌شد خواهد توانست‌بامراجعه بروزنامه ها با مراجعه بمطبوعات با مراجعه بکتب کاملا در اوضاع سیاسی و اجتماعی روشن بشود و بالاخره آن رشد وتشخیصی‌را که لازمه انجام‌وظایف اجتماعی است آنرا دارا باشد یکی ازعلما است که میگوید توانائی خواندن ونوشتن بمنزله حس‌ششمی است که انسان بوسیله آن میتواند رشد اجتماعی و رشدسیاسی داشته باشد واقعاً دردنیای امروز کسانی که توانائی خواندن و نوشتن را ندارند درحقیقت فاقد این حس ششم هستند وهمانطور که اگر یك نفر یکی‌ازاین‌حسهای پنجگانه رافاقدباشد آنطوری که باید و شاید نمیتواند انجام وظیفه بکند باعتقاد بنده اگر کسی حس ششم که امروز لازمه انجام وظیفه اجتماعی و سیاسی است آنرا فاقد شد

نمیتواند آنطوری که بایدوشاید دارای رشداجتماعی و سیاسی باشد این شرط سواد یك امر بیسابقه ای نیست در کشور ها مخصوصاً در مواقعی که تعداد اشخاص باسواد خیلی زیاد نبوده آمده‌اند واین‌شرط را کرده اند مثلا در قانون اساسی سال سوم انقلاب فرانسه یکی ازشرایط انتخاب کردن عبارت ازقدرت توانائی خواندن ونوشتن است همین امروزدربعضی ازکشورهای ممالك متحده امریکا پایشان را بالاتر گذاشته‌اندر کشور «ماساچوست» و «کانوتیکت» وچند کشوردیگر آمده‌اندمیگویند کسی‌میتواندوحق‌دارددر انتخابات شرکت کند که علاوه برخواندن ونوشتن بتواند قانون اساسی را بخواند وتفسیر کندربلژیك آمده‌اند برحسب اختلاف درجه معلومات تعدادآراء بیشتری برای انتخاب‌کننده قائل شده اند البته‌بطور کلی برای همه اشخاص یك رأی را قائل شده اند اگر کسی دارای دیپلم باشد دو رأی دارد و آن کسی که از اونیورسیته دارای تصدیق باشدتاآنجائی که‌خاطرم‌هست میتواندسه‌رأی‌داشته باشد بنابر این این‌شرط سواد باعتقاد بنده یك چیز خیلی ضروری است برای اینکه‌ماباتوانیم ایدآل‌مان کمال‌مطلوبمان راکه‌عبارت ازسرکار آوردن عاقلترین‌وشایسته‌ترین و لایقترین مردم است تأمین بکنیم اینجاگفته شد که این‌محدود کردن حق انتخاب کردن بر خلاف قانون اساسی است برای اینکه کلیه افراد درمقابل‌قانون اساسی‌یکسانند این مقدمه را عرض کنم که بحث بین علمای حقوق و اجتماع هست که آیا انتخاب کردن حق است یا وظیفه بعضی هاگفته‌اند که‌وظیفه است بعضی‌هاگفته اند حق است ولی قانون اساسی ما و قوانینی که‌تاکنون برای انتخاب کردن گذشته بعقیده من انتخاب کردن را وظیفه تشخیص‌میدهدچرا؟برای اینکه حق انتخاب کردن تنها حق اجتماعی نیست انتخاب کردن وانتخاب شدن هردو ازحقوق اجتماعی است اگر قانونگذار قائل‌شد که‌درمورد انتخاب‌شده یعنی نماینده حتماً باید شرط سواد وجود داشته‌باشد ومحدود کرد حق‌انتخاب‌شدن را بیك طبقه ای یعنی معتقد شدند قانونگزاران که اعمال امور اجتماعی ازقبیل وظیفه‌است وبرای‌انجام وظایف اجتماعی باید دارای صلاحیت ولیاقت ورشد کافی بود پس کسی که در قوانین فعلی این اصل کلی را قبول کرده است برای اینکه حق‌انتخاب شدن‌و وکیل‌شدن را منحصر کرده است باشخاصی که دارای سواد باشند از آن بالاتر درقانون اخیر که راجع‌بانتخاب سنا گذرانیدید آمدید شماحق انتخاب شدن ازسنا را اختصاص‌دادید بیك طبقه‌معین اگر در واقع این منطق صحیح‌باشد که تمام افراد درمقابل قانون‌یکسانند این کاری‌هم که کردید برخلاف‌اصل بوده وحال آنکه اینطورنیست چرا اینکاررا کردیدبرای‌اینکه‌برحسب «کنسپسیون» واساس‌قانون‌اساسی ما انتخاب شدن، انتخاب کردن وبطور کلی انجام وظایف اجتماعی ازقبیل وظیفه‌است نه ازقبیل حق‌بطور کلی آنچیزی که مربوط باجتماع است آن‌وظیفه است نه حق مضافاً باینکه قطع نظر از این اصولی که بعرض رساندم مصلحت کشورایجاب میکند که‌ماحالا که‌دولت‌حسن‌نیت‌نشان‌داده‌وآمده‌یك‌قدمی برای‌حکومت‌داد «الیت» و طبقات «انتلکتول» مملکت به‌پیش گذاشته‌است‌اگرمجلس‌شورای‌ملی‌بیایدوبا این قدم‌مترقیانه‌دولت مخالفت کندمن‌خیال‌میکنم‌نه‌نسل‌فعلی ونه‌نسل‌بعدماراخوب قضاوت‌نخواهند کرد (صحیح‌است احسنت) و بالاخره آنطوری که یك روزی یادش بخیر آقای اسکندری گفت خواه‌نخواه ماهمه میمیریم (نورالدین امامی - خدا آنرا زودتر از همه مرك بدهد) و برای ابدهم شاید وکیل‌نشویم ولی یك مطلب هست‌کاری کنید که این مملکت خوب اداره شود قدر مسلم این‌است که‌این انتخاباتی که‌درظرف این چهل سال درجریان بوده است معمول بوده‌است نتیجه خوب نداده بنده شخصاً بهمه آقایان ارادت دارم البته آقایان اغلب از لحاظ شخصیت از لحاظ موقعیت غیر قابل ایراد هستند ولی ماازلحاظ اصول بحث میکنیم کاری کنید که سعادت‌و خیر مردم تأمین شود وسعادت وخیراین مردم تأمین نخواهدشد مگر اینکه اختیار حکومت در تمام شئون اجتماعی بطبقه منور مملکت داده شود این عقیده شخص‌بنده است (باتماتقلیج - نه‌بنقاش ها) بنده خیال میکنم آقای‌باتماتقلیج اگر واقعاً علاقه‌مندید که نظرماتخطئهٔ نشود شما دربین صحبت بنده صحبت نفرمائید عرض کنم یکی ازنکاتی که قابل توجه است این‌است که ازلحاظ مصلحت آیا واقعاً اشخاصی که دارای سواد نیستند رعایای یك ده خودمانیم آیا اینها واقعاً در انتخاب کردن شرکت میکنند آیا حقیقة فلان مالکی که ممکن است بسیار آدم خوبی باشد خودش یك نفر استودارای ۱۰۰۰۰ رعیت است منافع‌طبقاتی آن رعایاباآن‌مالك یکسان است مسلماً یکسان‌نیست و اگر او بعنوان نماینده میآید در مجلس می نشیند آیا واقعاً آن کسانیکه اینطور انتخاب میشوند و اشخاصی‌راکه گوسفندوار پای صندوق‌میبرندآیااینها واقعاً نماینده منافع اکثریت توده این مملکت هستند (ابوالقاسم امینی - آراء لواسان شمارا هم همین رعایا داده اند) بنده ممکن است از لواسان آرائی داشته باشم ولی بهتان عرض کنم‌آقای امینی چون بآقای اخوی محترمتان شریك بودیم در آراء لواسان خدمتتان عرض کنم که ممکن‌است بنده‌انتخاب بشوم آقای امینی من وارد شخصیات نمیشوم (امینی آقااگر باین‌شدت‌نمی‌فرمودیدبنده‌هم‌عرضی‌نمیکردم)از این ببعد بنده یك میزان الشده‌ای تهیه میکنم(خنده نمایندگان)بنده‌نمیخواهم‌تمنی‌میکنم که‌چه‌ازلحاظ‌اصول وچه ازلحاظ‌مصلحت‌سیاست‌مملکت اختصاص‌دادن‌آراء بطبقه‌ای که دارای‌سواد هستند ودارای رشد اجتماعی هستند این‌عادت وخیراین‌مملکت کمك‌خواهد کرد (صحیح است) بعلاوه وقتی آقاماقانون میگذرانیم باید فکر کنیم که بین قوانین‌مختلف یك‌هم‌آهنگی وجود داشته باشد شما نمیتوانید بگوئید ده روزپیش یك قانون بگذرانید یعنی قانون سنادرماده۴میگوید ترتیب گرفتن تعرفه و دادن رأی با توضیح این نکته که دادن رأی باید مخفی باشدبنابراین همینکه رأی دهنده باطاق انجمن وارد شد پس از ارائه شناسنامه و مشخص شدن هویت اویکی‌ازاوراق‌آراء را باعلامت‌خصوصی که قبلا از طرف وزارت کشور تهیه و بقدر کافی در اختیار انجمن اصلی و فرعی گذاشته و ممهور بمهر انجمن اصلی میباشد دریافت میدارد و سپس درمحلی که‌در اطاق‌انجمن‌برای‌نوشتن رأی تعیین شده رأی خود را نوشته وتا نموده بعد ورقه را در حضور انجمن در صندوق انداخته‌خارج میشود با این تصمیمی که در ماده ۴ آئین نامه مجلس سنا گرفتند این منطق دارد یا ندارد اگر منطق دارد اینجا خطاب بنده بکمیسیون کشوراست) کمیسیون کشوراین ماده را تصویب کرده ما هم تصویب کمیسیون کشور را تأیید کردیم برای‌اینکه واقعاًاعتقاداعتمادداشتیم‌به اعضای کمیسیون کشور اگر کارشان منطقی داشت بنظر بنده از لحاظ هم‌آهنگی هم شده لازم بود که ماده ۶ گزارش کمیسیون هم تطبیق بکند با این‌ماده‌یك بامودوهوا که نمیشود؟!نمیشود گفت در مورد انتخابات سنا ارائه شناسنامه کافی است برای تشخیص هویت او در صورتی که‌در مورد انتخابات مجلس شورای‌ملی میآید موکول میکند به تهیه کارت الکترال کارت انتخاباتی بنده فکر کردم که به بینم که از لحاظ منطقی این دوموضوع با هم چه ارتباطی‌دارد کارت الکترال، کارت انتخاباتی یعنی کارتی که معرف هویت اشخاص است ورأی دادن درروی ورقه بخصوص آنهم جای مخفی در یك محل معینی اینهم یك‌موضوع علیحده‌است ارتباط دادن این دوموضوع باهم درست نیست ممکن است همانطور که در مورد ماده ۴ نظامنامه سنا آقایان تصمیم گرفتند بگوئید همینطور که من هم پیشنهاد کردم که وقتی انتخاب کننده وارد انجمن میشود رأی خودش را در روی ورقه مخصوص پس از تعیین هویتش که از طریق شناسنامه بعمل میآید مینویسد درمحل مخصوص وبعد میدهد باعضای انجمن ودرصندوق‌میاندازد پس‌ملازمه منطقی نیست بین وجود کارت انتخاباتی ووجود این ماده ۶ وبنظرمن این دو موضوع کاملا قابل جدائی است وبهمین جهت هم بنده پیشنهاد کردم که اساساً موضوع کارت انتخاباتی را ازموضوع شرط باسواد بودن یعنی شرط ضمنی با سواد کاملا جدا کنیم (دکترمعظمی - اگر کسی شناسنامه دیگری را که با سواد باشد ارائه بدهد چه خواهد شد؟) آقای دکتربنده تصورمیکنم درمورد انتخابات یك جرایمی ارتکاب میشود واگر این جرایم را اگرنظرتان‌باشد ما بعضی ازاین جرایم رادر گزارش کمیسیون قانون انتخابات دردوره چهارده پیش بینی کردیم من‌تصور میکنم که حالا که اختیاراتی بکمیسیون دادگستری داده‌ایم شاید اقتضا داشته باشد که جناب‌آقای وزیر کشورجرایم مربوط بقانون انتخاباتراضمن‌یك لایحه علیحده‌ای‌پیش‌بینی بکنندوباتأییدوزیردادگستری‌بیاورند بکمیسیون‌دادگستری وازتصویب کمیسیون‌دادگستری بگذرانند و موقة بموقع اجرا بگذارند. (معتمد دماوندی - این ماده راه‌حل‌دارد بایدبنویسندبه‌تشخیص انجمن) عرض کنم این‌عین عبارتیست که بنده پیشنهاد کرده‌ام هویت‌رأی دهنده باارائه شناسنامه به‌تشخیص انجمن. با توجه بتوضیحاتی که بعرض نمایندگان محترم رسید بنده تصور میکنم ماده ششم در تعیین سرنوشت این مملکت اثربسیار قابل توجهی خواهد داشت و آقایانیکه اینجا هستند همکاران محترم‌من قطع نظر از مصالح شخصی باید دراین مورد توجه بکنند آقایان باید توجه کنند که آیا اجرای ماده ششم بصلاح‌این مملکت هست‌یانه؟قطع نظرازاینکه بنده در دورهٔ آینده انتخاب میشوم یا نمیشوم خیال میکنم که انجام وظایف اجتماعی مستلزم گذشت و مستلزم فداکاری است اگر یك فردی قطع‌نظر از جریان انتخابات آینده وقطع نظر از اینکه شانس انتخاب شدن را داشته‌باشد یا نداشته باشد تشخیص

بدهد که اجرای ماده ششم بطوریکه درلایحهٔ دولت پیش‌بینی شده بود مطابق مصلحت مملکت است اگر ما این شهامت را داشتیم ودولت را تأیید کردیم و مخصوصاً نیات اعلیحضرت همایونی را در اصلاح این مملکت که یك قسمتش بنظر بنده موکول باجرای این ماده است تبعیت کردیم اقل وظیفه خودمان را نسبت باین اجتماع انجام داده‌ایم (صحیح است - احسنت.)

نایب رئیس — آقای تقی زاده مخالفید ؟ (تقی‌زاده - بلی مخالفم) آقای دکتر فلسفی مخالفید؟ (دکتر فلسفی - بنده هم مخالفم) آقای محمدعلی مسعودی (بنده هم مخالفم) آقای صدرزاده مخالفید؟ (صدرزاده - مخالفم با تبصرهٔ دوم) آقای دکتر طبا موافقید؟ (دکترطبا - بنده با لایحه دولت موافقم.) آقای دهقان موافقید ؟ بفرمائید .

دهقان - بنده چون در بیان تسلطی ندارم خواهش میکنم آقایان هرصحبتی راجع بعرایض بنده دارند قبلا هیاهوی خودشان‌را بکنند که بنده بتوانم دو کلمه‌عرضم‌را بکنم . عرض کنم حضورتان بنده با دادن رأی با سوادها موافقم و با ندادن رأی بیسوادها مخالف(احسنت) استدعا میکنم اجازه بفرمائید فرق دارد بین اینکه آدم با دادن رأی از طرف با سوادها موافق باشد ولی با ندادن رأی‌ازطرف بیسوادهاهم‌مخالف‌باشد این شایدوسیله‌تخطئه کردن و وسیله هوکردن بشود ، ساده ترین تعریفی که از مشروطیت میکنند این‌است که چون قاطبه مردم یك مملکت در خوب و بد مملکت خودشان دخالت‌دارند و باید اظهار نظر صریح بکنند و تمام اینها نمی توانند در یکجا جمع بشوند وکنکاش بکنند این است که از طرف خودشان نمایندگانی برمیگزینند که اینها بیایند در یکجائی که باسم مجلس شورای ملی است در اطراف امور مملکتی و خوب و بد و سرنوشت آنهااظهار نظر بکنند حالا اگر ماباشائیم و این نمایندگی قاطبه اهالی یك کشور را که‌ماده دوم قانون اساسی و ماده دوم متمم قانون اساسی تصریح کرده است منحصر بکنیم و اختصاص بدهیم بیك عده محدودی این‌معنی‌مشروطیت ومعنی‌نمایندگی قاطبه اهالی یك کشور را از دست میدهد (صحیح است) (همهمه نمایندگان) بنده استدعا کردم‌چون بیانم خوب نیست حواسم پرت میشود و این دو کلمه را هم نمیتوانم عرض کنم . اصل دوم قانون‌اساسی میگوید مجلس شورای ملی نماینده قاطبه اهالی وملت ایران است که‌در امور معاش و سیاسی وطن خود مشارکت دارند پس این حق اساسی که برخلاف گفته آقای دکتر عبده که‌کاریر قضائی‌هم دارندولی متأسفانه برای مغلطه و سفسطه این جا فرمودند که رأی‌دادن‌حق‌نیست وظیفه‌است‌درصورتیکه حق مردم این مملکت است که وکیل تعیین بکنند و در سرنوشت خودشان اظهار نظر بکنند نمیشود از مردم این‌مملکت سلب کرد بعنوان اینکه اینها سواد ندارند . آقای‌دکترعبده شما که‌میفرمائید باید طبقات فاضله بیایند اینجا بنشینند همین بیسوادها بودند که‌مشیرالدوله و مؤتمن‌الملك‌را باین‌مجلس فرستادند و اساس استقلال این مملکت را تا امروز حفظ کردند و دادند دست بنده و شما این فرمایش شما درست نیست بنده میخواهم عرض کنم کشوری که هنوز بمعلمین بدبختش حد اقل زندگی نمیدهد وحتی مزایائی که‌بیك مشت‌مستخدمین مفت‌خور میدهد بمعلم فرهنگیش نمیدهد و هنوزبقدر لزوم‌برای‌افراد مملکت مدرسه درست نکرده است و هنوز درموقعی که مدارس باز میشود آقایان‌باید بچه هایتان را با توصیه بمدرسه بفرستید راه نیست که بچه های این مردم بمدرسه ابتدائی بروند حق ندارید بگوئید با سواد باید رأی‌بدهد (حاذقی-حق‌داریم) حق‌ندارید وقتی که شمابرای مردم اینمملکت بقدر لزوم مدرسه تأسیس کردیدبایدبگوئید چشمت کور بشودمیخواستی سوادپیدا کنی‌ولی وقتی‌فراهم نکرده‌اید وسایل‌راحق ندارید‌اساسی ترین‌حقش‌راازدستش‌بگیریدهیچ همچو حقی قانون اساسی بما نداده است ولی آقای دکتر عبده که جنابعالی فرمودید که در سنا یك همچو حقی قائل شده اندآقااینجا مجلس عامه است مجلس‌تمام مردم ایران‌است وسنامجلس‌خاصه است آقایان‌این‌در همهٔ دنیا هست اگر در آنجا یك شرائط مشکلتری قائل شدندمربوط بآنجا نیست بنا براین بنده بطور خلاصه بدون اینکه از تمام این هو وجنجال‌ها بترسم چون‌درتمام زندگی‌سیاسیم راه منفی‌نرفته‌ام‌آنچیزیکه بعقلم رسیده است واو اینکه بغلط بعقلم رسیده‌است گفته ام، عرض کنم قانون اساسی بما همچو حقی نداده است که حق‌انتخاب را که ازاساسی‌ترین حقوق مردم است و در اصل ۲ قانون اساسی هم ذکرشده است ازمردم‌بگیریم مگر اینکه بقدر لزوم‌برای‌آنها مدرسه باز کنیم ووسیله تحصیل فراهم کنیم‌آقایان‌من خودم‌شاهدبودم‌بخداقسم‌این‌بیسوادهاوطنپرستترین‌افراد این مملکت هستند شاهپرست ترین مردم این‌مملکت هستند همانوقتیکه من با خائنین جنك‌میکردم و البته یك کادردرست کرده بودم‌همین بیسوادهاوچاقوکش‌ها من‌راحفظ‌میکردندوازاینجادست‌این‌بیسوادهارا که‌تااین حد بمردم وطنپرست خدمت میکنند و از آنهاحمایت میکنند میبوسم ولی ما دیدیم بسیاری از باسوادها چه کردندخدالعنت کند آنهارا بنده چه‌اینکه‌عرایضم رادرروزنامه‌هاتحریف کنند یانکنند که میکنندمتأسفانه و اعمال‌غرض میکنندولی معهذا عرض میکنم که‌مجلس شورایملی چنین حقی ندارد واگر این‌رأی را بدهد برخلاف قانون اساسی‌است (صحیح است) (اینطور نیست) (همهمه نمایندگان)

دکتر عبده — بنده طبق ماده ۹۰ اجازه میخواهم .

۶ - موقع جلسه بعد- ختم‌جلسه

نایب‌رئیس — چون وقت مجلس سه ساعت تمام شده است نوبت آقای تقی زاده است ولی‌چون وقت مقرر تمام‌جلسه شده‌است برای جلسه آتیه بعنوان مخالف آقای تقی زاده صحبت میکنند جلسه آینده روز پنجشنبه ساعت ۹ صبح .

(ده دقیقه بعد از ظهر جلسه ختم‌شد)

نایب‌رئیس مجلس‌شورای ملی - **امیرحسین ایلخان**

شماره ۶۹۰ر د — **روز ودستور جلسه آینده** — ۲۸ر۳ر۲۵

نظر بماده ۹۳ آئین نامه داخلی مجلس شورای‌ملی روز وساعت تشکیل جلسه آینده ودستور آن برای درج در روزنامه رسمی اطلاع داده میشود :

روز تشکیل جلسه - پنج شنبه۲۶خورداد ماه ۱۳۲۸

ساعت تشکیل جلسه - سه ساعت قبل از ظهر

دستور جلسه :

۱ — بقیه شور درگزارش کمیسیون کشور مربوط باصلاح قانون انتخابات
۲ — گزارش راجع بآموزش وپرورش اجباری رنجانی
۳ — گزارش راجع باصلاح قانون تأسیس دانشگاه
۴ — گزارش راجع بمعافیت ماشینهای کشاورزی از عوارض گمرکی
۵ — گزارش راجع به مالیاتهای مستقیم
۶ — بودجه سال ۱۳۲۸ کل کشور
۷ — گزارش راجع به تعویض املاك
۸ — انتخاب دونفر کسری اعضاء دیوان محاسبات

اداره دفتر مجلس شورای ملی